

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Henrietta Meriö

Taloudellisen lukutaidon vaikutus kestävään kuluttajakäyttäytymiseen

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Taloustieteen pro gradu -tutkielma
Taloustieteen maisteriohjelma

Vaasa 2024

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Henrietta Meriö		
Tutkielman nimi:	Taloudellisen lukutaidon vaikutus kestävään kuluttajakäyttäytymiseen		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Oppiaine:	Taloustiede		
Työn ohjaaja:	Panu Kalmi		
Valmistumisvuosi:	2024	Sivumäärä:	69

TIIVISTELMÄ:

Taloudellinen lukutaito ja kestävä kehitys kuluttajakäyttäytymisessä ovat keskeisiä tekijöitä yksilöiden arjessa ja yhteiskunnan toiminnassa. Taloudellinen lukutaito tarkoittaa kykyä ymmärtää ja hallita talouteen liittyviä tietoja ja käsitteitä, mikä mahdollistaa vastuullisten päätösten tekemisen. Kestävä kehitys kuluttajakäyttäytymisessä puolestaan edellyttää valintoja, joissa huomioidaan ympäristövaikutukset, luonnonvarojen rajallisuus sekä taloudelliset ja sosiaaliset näkökohdat.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten nuorten aikuisten taloudellinen lukutaito vaikuttaa heidän kykyynsä tehdä kestäviä kulutusvalintoja. Tavoitteena oli tutkia, kuinka hyvin suomalaiset 18–33-vuotiaat nuoret aikuiset ymmärtävät taloudellisia käsitteitä ja miten tämä ymmärrys ohjaa heitä kestävien tuotteiden käyttöön. Lisäksi tarkasteltiin, ovatko taloudellisesti lukutaitoisemmat henkilöt valmiimpia valitsemaan ympäristöystävällisiä tuotteita ja miten sosioekonomiset tekijät vaikuttavat taloudelliseen lukutaitoon ja suhtautumiseen kestävää kuluttamista kohtaan.

Teoreettinen viitekehys koostuu kahdesta pääluvusta, joista ensimmäinen käsittelee taloudellista lukutaitoa ja toinen kestävää kehitystä kuluttajakäyttäytymisessä. Empiirinen aineisto kerättiin Webropol-kyselylomakkeella, johon vastasi 171 henkilöä. Vastaajia pyrittiin tavoittamaan erilaisista elämäntilanteista, jotta tutkimuksen tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia ja kattavia. Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, ja aineistoa tarkasteltiin kuvailevan analyysin ja tilastollisen regressioanalyysin avulla.

Tutkimustulokset osoittivat, että taloudellisen lukutaidon ja kestävä kuluttajakäyttäytymisen välillä on havaittavissa yhteys, mutta se ei ole kovin vahva. Taloudellinen lukutaito voi lisätä ymmärrystä kestävästä kulutusvalinnoista, mutta yksinään se ei riitä ohjaamaan pysyvämpiin muutoksiin kulutustottumuksissa. Tulosten perusteella eniten tilastollista merkitsevyyttä havaittiin sosioekonomisista tekijöistä koulutustasossa ja naisten hieman paremmassa ympäristötietoisuudessa. Tulokset tukevat tarvetta lisätä koulutusta taloudellisesta lukutaidosta ja sen vaikutuksesta kestävään kuluttajakäyttäytymiseen.

AVAINSANAT: taloudellinen lukutaito, kestävä kehitys, kuluttajakäyttäytyminen, nuoret aikuiset, kestävä kulutus

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen aihe, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	6
1.2	Tutkimusmenetelmä	6
1.3	Tutkimuksen rakenne	7
2	Taloudellinen lukutaito	8
2.1	Taloudellisen lukutaidon määrittäminen	8
2.2	Taloudellisen lukutaidon mittaaminen	12
2.3	Taloudellinen lukutaito Suomessa ja kansainvälisessä ympäristössä	14
2.4	Nuorten aikuisten taloudelliset haasteet ja lukutaidon merkitys	17
3	Kestävä kehitys kuluttajakäyttäytymisessä	22
3.1	Kestävän kehityksen määrittäminen	22
3.2	Kestävän kehityksen mittaamisen menetelmät ja työkalut	25
3.3	Kestävä kehitys Suomessa ja kansainvälinen Agenda 2030	27
3.4	Kestävän kuluttamisen määrittäminen	30
3.5	Kestävä kuluttajakäyttäytyminen	32
4	Tutkimus	35
4.1	Aineiston keruu	35
4.2	Kyselylomake	36
4.3	Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	37
4.4	Tutkimustulokset	38
4.4.1	Kuvaileva analyysi	39
4.4.2	Regressioanalyysi	46
5	Tutkimuksen johtopäätökset ja yhteenveto	52
5.1	Johtopäätökset	52
5.2	Yhteenveto	53
	Lähteet	57
	Liitteet	65
	Liite 1. Kyselylomakkeen kysymykset	65

Liite 2. Taulukko vastaajien prosenttiosuuksien jakautumisesta	68
Liite 3. Kuvio vastaajien säännöllisten tulojen ja menojen laskemisesta	69
Liite 4. Kuvio vastaajien käytössä olevista budjeteista	69
Liite 5. Kuvio oikeiden vastausten määrästä kaikista ”Big Three” -kysymyksistä	69

Kuvat

Kuva 1. YK:n 17 tavoitetta (Suomen kestävän kehityksen toimikunta, n.d).	30
--	----

Taulukot

Taulukko 1. Ikä- ja sukupuolijakauma.	39
Taulukko 2. Koulutustaso ja työtilanne.	39
Taulukko 3. Bruttotulot vuodessa.	40
Taulukko 4. Taloudelliset kysymykset.	41
Taulukko 5. Kestävän kuluttajakäyttäytymisen kysymykset.	43
Taulukko 6. Taloudellista lukutaitoa mittaavat kysymykset.	45
Taulukko 7. Regressiotaulukko: Sosioekonomiset tekijät ja taloudelliset taidot.	48
Taulukko 8. Regressiotaulukko: Sosioekonomiset tekijät ja ympäristötietoisuus.	49
Taulukko 9. Regressiotaulukko: Kestävä kehitys ja taloudelliset taidot.	50

1 Johdanto

Taloudellinen lukutaito ja kestävä kuluttajakäyttäytyminen ovat tänä päivänä yhä tärkeämpiä. Nyky-yhteiskunnassa kuluttaminen on entistä helpompaa ja vaivattomampaa. Markkinaviestit, kuten ”Ota luottokortti, ei vuosimaksuja” ja ”Osta nyt! Helposti ja yksinkertaisesti”, kuvaavat maailmaa, jossa taloudelliset päätökset tehdään nopeasti ja ilman syvempiä harkintoja. Tämä kehitys on johtanut merkittävään kasvuun kotitalouksien velkaantuneisuudessa. Vuonna 2023 tämä taso oli noin 125 % suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin, maksuhäiriömerkintöjä oli noin 360 000 ja ulosottovelallisia oli noin 260 000. Tämä tilanne näyttää huolen taloudellisen lukutaidon riittävydestä ja tarpeen parantaa sitä. Ihmisiltä vaaditaan parempaa taloudellista lukutaitoa ja valmiuksia tehdä tietosia kestäviä valintoja yhä monimutkaisemmissa ympäristöissä. Myös ekologisesta näkökulmasta elämme jatkuvasti velaksi. Kulutamme enemmän kuin maapallon kantokyky kestää ja näin käytämme tulevien sukupolvien luonnonvaroja heiltä lupaa kysymättä. Taloudellisen lukutaidon perusta rakennetaan jo lapsuudessa ja nuoruudessa, mutta kaikilla vanhemmilla ei ole riittävästi tietotaitoja sen tukemiseen, jolloin koulut ja oppilaitokset ovat tärkeässä roolissa. (Asiakastieto, 2024; Setlementtiliitto, 2018; Tilastokeskus, 2024a; Tilastokeskus, 2024b.) Tämän vuoksi taloutta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti, mikä sisältää myös kestävä kulutuksen.

Taloudellisella lukutaidolla tarkoitetaan henkilön kykyä ymmärtää ja hallita omaa talouttaan, jotta hän voi tehdä kestäviä ja harkittuja taloudellisia päätöksiä. Tämä sisältää taidot, joiden avulla nuoret aikuiset osaavat hallita rahan käyttöönsä, arvioida riskejä ja tehdä pitkäaikaisia päätöksiä, jotka tukevat taloudellista hyvinvointia. Kestävä kehitys puolestaan edellyttää, että yksilöt tekevät kulutuspäätöksiä, joissa huomioidaan ympäristövaikutukset, luonnonvarojen rajallisuus sekä taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat. Taloudellinen lukutaito ja kestävä kehityksen yhteys ovat keskeiset tekijät kuluttajakäyttäytymisessä; miten nuoret aikuiset osaavat tehdä kestävästi järkeviä kulutusvalintoja nykymaailmassa. Seuraavaksi käsitellään tutkimuksen aihetta ja sen tavoitteita sekä tutkimusmenetelmää. Johdannon lopussa kerrotaan tutkimuksen rakenteesta.

1.1 Tutkimuksen aihe, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Aiheena on taloudellisen lukutaidon vaikutus kestäväan kuluttajakäyttäytymiseen. Tavoitteena on selvittää, kuinka hyvin nuoret aikuiset ymmärtävät taloudellisia käsitteitä ja kuinka tämä ymmärrys vaikuttaa heidän arkipäiväisiin kulutusvalintoihinsa kestäväan kehityksen näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää, kuinka taloudellinen lukutaito ja kestäväan kehityksen periaatteiden tuntemus ohjaavat nuorten aikuisten kulutusvalintoja, kun valitaan kestävästi tuotettuja tuotteita. Tutkimuksessa selvitetään myös, onko taloudellisesti lukutaitoisemmilla henkilöillä halukkuutta tehdä kestävämpiä kulutusvalintoja. Lisäksi tarkastellaan, kuinka sosioekonomiset tekijät vaikuttavat nuorten aikuisten taloudelliseen lukutaitoon ja sitä kautta heidän suhtautumiseensa kestäväan kuluttamiseen.

Tutkimusongelmana on nuorten aikuisten taloudellisen lukutaidon vaikutus heidän kuluttajakäyttäytymiseensä kestäväan kehityksen näkökulmasta. Tutkimuskysymyksiinä ovat seuraavat:

- Valitsevatko taloudellisesti lukutaitoisemmat ihmiset todennäköisemmin ympäristöystävällisiä tuotteita?
- Vaikuttavatko sosioekonomiset tekijät kuten ikä, sukupuoli, koulutus, työtilanne tai tulot nuorten aikuisten taloudelliseen lukutaitoon ja sitä kautta kestäväan kuluttajakäyttäytymiseen?

1.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä on käytetty kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Sitä kutsutaan myös tilastolliseksi tutkimukseksi, jossa tutkitaan erityisesti lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeistä ovat johtopäätökset aiemmista tutkimuksista ja hypoteesin muodostaminen ja testaaminen. Lisäksi määritellään tutkittavat koehenkilöt. (Heikkilä, 2010, s. 16; Vilka, 2007, s. 14; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, s. 140). Osana on käytetty myös tilastollista

regressioanalyysiä, koska se mahdollistaa laajan aineiston keräämisen ja analysoimisen. Tutkimus toteutettiin empiirisenä tutkimuksena, joka käsitellään luvuissa 4 ja 5. Se perustuu havainnointiin, käytännön kokemuksiin ja siihen, miten erilaisia aineistoja käsitellään ja analysoidaan (Vuori, 2021). Empiirinen osa koostuu kyselylomakkeesta ja sen analysoimisesta. Kyselylomake suunniteltiin Webropol-työkalulla ja kohdennettiin suomalaisiin 18–33-vuotiaisiin nuoriin aikuisiin.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu viidestä pääluvusta, jotka etenevät johdonmukaisesti tutkimuksen aiheen mukaan. Johdantoluvussa tarkastellaan tutkimuksen aihetta, tavoitteita ja tutkimuskysymyksiä, sekä käydään läpi tutkimuksen menetelmä. Toisessa luvussa keskitytään taloudelliseen lukutaitoon, jossa määritellään taloudellinen lukutaito ja sen mittaaminen. Lisäksi tarkastellaan Suomen asemaa kansainvälisesti ja nuorten aikuisten taloudellisia haasteita. Kolmannessa luvussa käsitellään kestävästä kehitystä kuluttajakäyttäytymisessä, määritellään kestävä kehitys ja kestävä kuluttaminen sekä tarkastellaan mittaamismenetelmiä. Lisäksi käsitellään kestävä kehitys Suomessa ja kansainvälinen Agenda 2030 -toimintaohjelma sekä kuluttajakäyttäytymistä. Neljäs luku keskittyy tutkimuksen aineistoon ja menetelmiin. Tässä luvussa esitellään kohderyhmä, aineistonkeruumenetelmät sekä kyselylomakkeen rakenne. Luku sisältää myös tutkimustulosten analyysin, tulosten luotettavuuden ja eettisyyden arvioinnin. Viimeisessä luvussa kerrotaan tutkimuksen johtopäätökset ja yhteenveto. Lopussa on lähdeluettelo ja liitteet, joissa esitellään tutkimuksen kyselylomake ja kuviot.

Seuraavassa luvussa kaksi käsitellään taloudellinen lukutaito ja sen mittaamista. Kerrotaan Suomen tilanteesta kansainvälisessä ympäristössä. Lopussa tarkastellaan nuorten aikuisten osaamistasoa ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

2 Taloudellinen lukutaito

Kotitalouksien velkaantuneisuus, talousongelmat ja maksuhäiriöt ovat lisääntyneet viime vuosina. Vaikka suomalaisten talousosaaminen on verrattain hyvällä tasolla muihin maihin nähden. Tämä herättää huolta siitä, onko osaaminen nykyään riittävää taloudellisesti kestävien päätösten tekemiseksi. Digitalisaatio ja globaalisti toimiva talous ovat luoneet uusia palveluita ja muuttaneet kuluttajan tapaa toimia. Kansantalouden kokonaiskuvassa kotitalouksien velat suhteessa tuloihin ovat kasvaneet merkittävästi, ja uusien lainamuotojen ja markkinoille tulleiden toimijoiden myötä lainojen saatavuus ja houkuttelevuus ovat kasvaneet. Tämän vuoksi talousosaamista on tarpeen parantaa. Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson ja Suomen Pankin pääjohtaja Olli Rehn korostavat, että taloudellinen lukutaito on keskeinen kansantaito, joka vaatii jatkuvaa päivittämistä. (Suomen Pankki, 2020a.) Kuluttajien vastuu taloudellisissa päätöksissä on kasvanut rahoitusmarkkinoiden kehittyessä ja rahoitustuotteiden monimutkaistuesssa, mikä on johtanut esimerkiksi kulutusluottojen hallinnan haasteisiin (Kalmi & Ruuskanen, 2016, s. 6).

2.1 Taloudellisen lukutaidon määrittäminen

Taloudellinen lukutaito on keskeinen kansalaistaito, joka edistää sekä yksilöiden että yhteiskunnan hyvinvointia. Taloudellinen lukutaito tarkoittaa englanniksi *financial literacy*, ja suomeksi se voi tarkoittaa myös sanoja *talousosaaminen* tai *finanssilukutaito*. Taloudellinen lukutaito tarkoittaa kykyä hallita omaa taloutta, mikä sisältää taitoja talouden suunnittelusta, tulevaisuuteen varautumisesta sekä harkittujen kulutus päätösten tekemisestä tuotteiden ja palveluiden osalta. (Nurmi, 2020; Kalmi & Ruuskanen, 2016, s. 6.) Taloudellinen lukutaito koskee jokaista ja se antaa yksilöille tehdä talouteen liittyviä valintoja. Ihminen, jolla on hyvä taloudellinen lukutaito, osaa ja kykenee hallitsemaan omaa elämäänsä, esimerkiksi säästämään eläkepäiviä varten tai valitsemaan oikeanlaisen asuntolainan.

Taloudellinen lukutaito liittyy läheisesti talousosaamiseen, joka on laajempi käsite. Vaikka taloudellinen lukutaito ja talousosaaminen ovat lähtökohtaisesti sama asia, voidaan ne jakaa eri osa-alueisiin. Talousosaaminen sisältää taloudellista kyvykkyyttä, lukutaitoa, talousosaamista ja taloudellista hyvinvointia. Taloudellisella kyvykkyydellä tarkoitetaan taas laaja-alaista kokonaisuutta, joka sisältää muun muassa taloudellisen tietämyksen, ymmärryksen, taidot, asenteet ja aiemmat kokemukset sekä olosuhteet. Keskeisenä pidetään kuluttajan kykyä ymmärtää omaa talouttaan ja tämä tulee näkyviksi arjen kulutuspäätöksissä. Taloudellinen kyvykkyys kehittyy ja muovaantuu kuluttajien eri elämäntilanteissa, joihin vaikuttavat muun muassa koulutus ja työtilanne. (Raijas, Kalmi, Ranta & Ruuskanen, 2020, s. 6.)

Taloudellinen lukutaito puolestaan keskittyy henkilökohtaiseen taloudenhoitoon tarvittavaan tietämykseen ja ymmärrykseen sekä kykyyn arvioida ja soveltaa taloudellista tietoa käytännössä. (Raijas ja muut, 2020, s. 6.) Mäkiperen kirjoittaman artikkelin mukaan taloudellinen lukutaito voidaan jakaa kolmeen osaan: taloudelliseen osaamiseen, toimintaan ja asenteeseen. Näiden perusta luodaan usein nuorena, ja erityisesti koulutetut ja hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat vanhemmat siirtävät tietoa jälkikasvulle tietoisesti ja tiedostamatta. Taloudellinen osaaminen tarkoittaa teoretiedon hallintaa, kun taas toiminta viittaa henkilökohtaiseen budjetointiin ja tulojen sekä menojen tietämiseen. Asenne kuvastaa suhtautumista rahaan, kuten säästämiseen tai huolettomampaan kulutukseen. Artikkelin mukaan kouluilla olisi tärkeä rooli varmistaa, että talouden perusteet tulevat tasapuolisesti opetuiksi kaikille nuorille. Lisäksi sähköinen maksaminen on muuttanut rahankäyttöä ja hämärtänyt sen konkreettista arvoa. (Mäkipere, 2022.) Taloudellinen hyvinvointi puolestaan sisältää henkilökohtaiset ominaisuudet, näkemykset, valinnat, tiedot, taidot, ja kyvyt hallita taloudellisia resursseja, selviytyä taloudellisista kriiseistä sekä saavuttaa taloudelliset tavoitteet (Raijas ja muut, 2020, s. 7).

Kuluttajille taloudellinen lukutaito on aina ajankohtaista, koska ihmiset joutuvat tekemään yhä laajemmin talouteen koskevia päätöksiä. Rahoitusmarkkinat ja

taloudelliset instituutiot, kuten eläkejärjestelmät, asettavat lisää vaatimuksia kuluttajille. Yksittäisillä ihmisillä on yhä enemmän vastuuta eläkkeidensä kerryttämisestä, sijoitus- ja vakuutustuotteet ovat monimutkaistuneet, kulutusluotot yleistyneet ja tuoteryhmien väliset erot ovat häilyvämpiä. (Kalmi, 2013, s. 151.) Vaikka kokonaisvaltaisesti kansalaiset ovat vastuussa taloudellisista asioistaan ja valinnoistaan itse, on yhteiskunnan ja markkinatoimijoiden tarjottava tukea vastuullisten päätösten tekemiseen (Raijas ja muut, 2020, s. 5). Yksilöiden on pysyttävä tietoisina ja hereillä uusista talouteen liittyvistä asioista.

Kaiserin ja Menkhoffin tutkimuksessa erotellaan taloudellinen lukutaito ja talouskäyttäytyminen. He perustelevat tätä sillä, että monet talouskasvatukseen vaikuttavat tekijät kuten ikä, sukupuoli, ympäristö ja koulutus eivät suoranaisesti vaikuta talouskäyttäytymiseen, mutta ne vaikuttavat taloudelliseen lukutaitoon. Heidän mukaansa taloudellisen lukutaidon kehittyminen parantaa talouskäyttäytymistä epäsuorasti positiiviseen suuntaan, mutta sen vaikutus on pieni. Tämän takia on tärkeää ymmärtää, miten erilaiset ominaisuudet vaikuttavat talouskäyttäytymiseen ja talouskoulutuksen tehokkuuteen eri ryhmien kohdalla. (Kaiser & Menkhoff, 2017.)

Talouskäyttäytyminen on keskeinen osa talousosaamista, sillä pelkkä tiedon hankkiminen ei riitä, vaan sitä on osattava myös soveltaa käytännössä taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Talousosaamisen myönteiset vaikutukset näkyvät esimerkiksi paremmassa raha-asoiden hallinnassa ja harkitussa tulevaisuuden suunnittelussa. Vastaavasti huonot taloustottumukset, kuten liiallinen velkaantuminen, voivat heikentää yksilön taloudellista hyvinvointia. (Hallipelto, 2021, s. 351.)

Talousosaaminen ei ole pelkästään hetkellistä tietoa, vaan se on elinikäinen prosessi, jossa yksilöt sopeutuvat jatkuvasti taloudellisiin muutoksiin ja valitsevat itselleen sopivia tuotteita ja palveluita (Lusardi & Mitchell, 2014, s. 37). Taloudellista osaamista kannattaakin tarkastella koko elämänkaaren aikana, sillä se kehittyy ja muokkautuu ajan myötä. Taloudellisten valintojen mallit kuvaavat, kuinka ihmiset tekevät

kulutus päätöksensä elinikäisten resurssiodotusten perusteella, eivätkä pelkästään nykyisten tulojen pohjalta. Tämä edellyttää tulevaisuuteen suuntautunutta ajattelutapaa, jotta yksilöt voivat tasata kulutustaan elämänsä aikana. Tämän toteuttaminen vaatii oletuksia mieltymyksistä, riskinottohalukkuudesta ja taloudellisista odotuksista. (Lusardi & Mitchell, 2011, s. 7.)

Taloudellinen lukutaito kannattaa laajentaa myös digitaaliseen lukutaidon osaamiseen. Nykyiset tutkimukset talouslukutaidosta keskittyvät ensisijaisesti perinteisiin taitoihin ja tietoihin, mutta digitaalisten ympäristöjen vaatima osaaminen on yhä rajallista. Digitaalinen vallankumous muokkaa jatkuvasti erilaisia rahoituspalveluita, mikä tekee perinteisestä taloudellisesta lukutaidosta puutteellista henkilökohtaisen talouden hallinnassa. Tämä vaatii kykyä käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tehokkaasti sekä arvioida ja analysoida saatua tietoa. Rahoitusalan digitaaliset innovaatiot muuttavat esimerkiksi vähittäispankkitoimintaa ja maksupalveluja, mitkä vaikuttavat kuluttajien rahoituskäyttäytymiseen. Vaikka digitalisaatio tuo uusia mahdollisuuksia, se tuo mukanaan myös uusia riskejä, kuten tietoturvaongelmia ja kuluttajapetoksia. Tämä korostaa tarvetta laajentaa taloudellista lukutaitoa digitaalisen lukutaidon osa-alueille. Digitaalinen lukutaito voidaan koostaa kuudesta osa-alueesta: tieto- ja datalukutaito, viestintä ja yhteistyö, digitaalisen sisällön luominen, turvallisuus, ongelmanratkaisu sekä työelämän taidot. (Koskelainen, Kalmi, Scornavacca & Vartiainen, 2023.)

Tämän takia nykyisessä nopeasti digitalisoituvassa maailmassa kuluttajilta vaaditaan entistä enemmän taloudellista lukutaitoa, joka ulottuu perinteisistä maksutavoista ja kivijalkakaupoista reaaliaikaiseen, monipuoliseen ostamiseen ja maksamiseen eri alustoilla. Kuluttajien on siis hallittava uusia maksutapoja ja rahoitustuotteita, jossa tarvitaan digitaalista lukutaitoa ja virtuaalisen sisällön hahmottamista. (Suomen Pankki, 2018, s. 14.) Lisäksi maailmassa ilmaantuu erilaisia kriisejä, kuten koronaviruspandemia, joka aiheutti epävarmuutta talous- ja rahoitusympäristöön. Tämä vaatii yksilöiltä talousosaamisessa muutosjoustavuutta. (Hallipelto, 2021, s. 84.) Kyseinen kehitys ja

erilaiset pandemiat tai sodat korostavat jatkuvan oppimisen ja sopeutumiskyvyn merkitystä, jotta kuluttajat voivat tehdä järkeviä valintoja muuttuvissa olosuhteissa.

2.2 Taloudellisen lukutaidon mittaaminen

Taloudellisen lukutaidon mittaamisen kehittäminen aloitettiin 2000-luvun alussa OECD:n (Organization for Economic and Cooperation Development) ja INFE:n (International Network on Financial Education) toimesta. Alkuvaiheessa hyödynnettiin brittiläisen professorin Elaine Kempsonin laatimaa työpaperia, kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia sekä asiantuntijoiden näkemyksiä kehitystyön toistuvassa prosessissa. (Kalmi, Vaahtoniemi, Raijas, Ranta, Ruuskanen & Buturak, 2023, s. 287.) Taloudellista lukutaitoa on myös mitattu OECD:n koululaisten PISA-tutkimuksissa (OECD, 2024) sekä Maailmanpankin ja Standard & Poor'sin järjestämä *S&P Global Finlit Survey*:llä. Taloudellista lukutaitoa voidaan mitata monin eri menetelmin. (Kalmi & Ruuskanen, 2016, s. 6–7). OECD on taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, joka kehittää kansainvälisiä tilastollisia tutkimusmenetelmiä ja luokituksia.

Taloudellisen lukutaidon arvioiminen ja selvittäminen on tärkeää, mutta käytännössä haastavaa, koska on vaikea saada selville, miten ihmiset käsittelevät taloudellista tietoa ja tekevät päätöksiä. Lusardi ja Mitchell suunnittelivat lukutaitoa mittaavia välineitä Yhdysvaltojen HRS:lle (Health and Retirement Study). He pitivät keskeisenä neljää periaatetta, jotka ovat yksinkertaisuus, relevanttius, suppeus ja eroavaisuus. Yksinkertaisuudessa mitataan perusasioita. Relevanttius kysymykset liittyvät jokapäiväiseen elämään. Suppeudessa kysymysten määrä on pidettävä pienenä. Eroavaisuudessa pystytään erottamaan taloudellisen tietämyksen eri tasot. Tutkimuksessa keskityttiin lisäksi kolmeen taloudelliseen osa-alueeseen, jotka olivat korkoa korolle, inflaatio ja riskin hajauttaminen. Näiden käsitteiden ymmärtämistä arvioitiin yksinkertaisilla kysymyksillä ilman monimutkaisia laskelmia. (Lusardi & Mitchell, 2011, s. 3–4.)

Lusardi ja Mitchell ovat lisäksi tutkineet taloudellista lukutaito kahdella tavalla, jotka ovat perustason taloudellinen lukutaito ja edistyneempi taloudellinen lukutaito. Perustason taloudellista lukutaitoa arvioitiin samalla tavalla, kuin HRS tutkimusta varten kehitetty tutkimus. Edistyneemmässä taloudellisessa lukutaidossa kysymykset käsittelevät rahoituskäsitteiden tuntemista sekä rahoitusvälineitä, kuten osakkeita, joukkovelkakirjoja ja sijoitusrahastoja. Vastaaajilta kysyttiin myös eläkesuunnittelua koskeva kysymys, jonka avulla voitiin selvittää, miten vertailla taloudellisen tiedon tasoa eri sosioekonomisten ryhmien välillä ja tunnistaa mahdolliset erot taloudellisessa lukutaidossa. (Lusardi & Mitchell, 2007, s. 6–8.) Sosioekonomisia tekijöitä ovat ikä, sukupuoli, koulutuksen taso, työtilanne ja yksilön tulot. Tulot eivät itsessään määritä henkilön kykyä hankkia tietoa, kehittää taloudellista hyvinvointia tukevia asenteita tai omaksua myönteisiä taloudellisia toimintatapoja. Pienituloisuus liitetään usein tiettyihin käyttäytymismalleihin, kuten lainan ottamiseen selviytyäkseen arjesta, ja sitä pidetään syynä sille, miksi säästämistä tai pitkäaikaisia taloudellisia suunnitelmia ei tehdä. Kuitenkin pienituloisuus voi olla yhteydessä esimerkiksi ikään. (Atkinson & Messy, 2012, s. 42, 48.)

Taloudellisen lukutaidon mittaamisessa voi esiintyä ongelma, että vastaajat arvaavat kysymyksen vastauksen. Ihmiset voivat myös ymmärtää kysymyksen eri tavoin tai he ovat kuulleet puhelinhaastattelussa sen väärin, jolloin väärinymmärryksiä voi syntyä. Välttääkseen näitä ongelmia Lusardi ja Mitchell käänsivät kysymysten sanamuotoja ja kysyivät satunnaisesti kahdelta eri vastaajaryhmältä ne käänteisin sanamuodoin. (Lusardi & Mitchell, 2011, s. 5–6.) Samalla tutkittiin taloudellista käyttäytymistä, miten henkilö käyttäytyy, kun kyselylomakkeessa esitetään erilaisia kysymyksiä eri tyyeillä. Tämän takia on tärkeää sisällyttää talousosaamista mittaaviin mittareihin myös näyttöä käyttäytymisestä. (Atkinson & Messy, 2012, s. 8.)

Kalmin mukaan taloudellisen lukutaidon sisällön epistemologinen tarkastelu on haastava aihe. On tärkeää erottaa käsitteen ymmärtäminen sen mittaamisesta, sillä mittaaminen on aina jossain määrin epätäydellistä, mutta se ei poista käsitteen merkitystä.

Taloudellista lukutaitoa ei tule nähdä yksittäisinä sääntöinä tai ulkoa opittuna tietona, vaan se tulisi ymmärtää prosessina, jossa yksilö oppii hahmottamaan taloudellisia säännönmukaisuuksia, päivittää tietojaan uusien kokemusten pohjalta ja soveltaa oppimaansa käytäntöön. Lisäksi on tärkeää huomioida taloudellisen tiedon epävarmuus ja sen antamat haasteet, kun taloudellinen kehitys on jatkuvasti muuttuva ja monimutkainen prosessi. (Kalmi, 2013, s. 156–157.)

2.3 Taloudellinen lukutaito Suomessa ja kansainvälisessä ympäristössä

Taloudellinen lukutaito on 2000-luvulla tunnistettu myös maailmanlaajuisesti elämäntaidoksi. Se on olennainen taito, joka lisää yksilöiden vaikutusmahdollisuuksia ja tukee sekä yksilöiden että yhteiskunnan taloudellista hyvinvointia. Kansainvälisissä tutkimuksissa pyritään keräämään vertailukelpoista tietoa taloudellisen lukutaidon tasoista eri maissa. Näiden tietojen avulla maat voivat vertailla toisiaan, tunnistaa yhteisiä kehityssuuntia ja tehdä yhteistyötä taloudellisen lukutaidon parantamiseksi. (OECD, 2023, s. 3, 6.)

Taloudellinen lukutaito on noussut keskeiseksi kiinnostuksen kohteeksi kansainvälisissä tutkimuksissa. Suomi on ollut mukana kansainvälisissä tutkimuksissa, jotka keskittyvät sekä nuorten että aikuisten talousosaamiseen. Nuorille suunnattu kansainvälinen PISA-tutkimus (Programme for International Student Assessment) toteutettiin OECD:n toimesta seitsemättä kertaa vuonna 2018. Suomi osallistui silloin ensimmäistä kertaa tutkimuksen talousosaamisen arviointiin. Talousosaamisen tehtävät mittaavat 15-vuotiaiden kykyä hallita arkielämän rahankäyttöä ja valmiuksia kohdata tulevaisuuden taloudellisia haasteita. (Laine, Ahonen & Nissinen, 2020, s. 7, 9.) Kansainvälinen OECD/INFE 2022 International Survey of Adult Financial Literacy -tutkimus puolestaan oli suunnattu 18–79-vuotiaille ja keskittyi arvioimaan aikuisten rahoitusosaamista. Tutkimuksessa tutkittiin rahoitustietämystä, taloudellista käyttäytymistä ja asenteita. Lisäksi se käsitteli rahoitusmaiden osaamista, digitaalista rahoitusosaamista sekä taloudellista hyvinvointia eri maissa ja talouksissa. (OECD, 2023.)

Kalmi ja Ruuskanen esittelevät ensimmäisen suomalaisen aineiston, joka mahdollistaa taloudellisen lukutaidon kansainvälisen vertailun. Tässä tutkittiin 19–92-vuotiaiden suomalaisten taloudellista lukutaitoa, ja sen perustana käytettiin OECD:n luomaa kyselyä, joka mahdollisti vertailun eri maiden välillä. (Kalmi & Ruuskanen, 2016, s. 7–8.) Tulosten perusteella suomalaisten taloudellinen osaaminen on korkealla tasolla kansainvälisesti vertaillen. Niistä sai myös selville, että korkea koulutus ja korkea tulotaso ovat yhteydessä korkeaan taloudelliseen lukutaitoon. Lisäksi yliopistokoulutetuilla oli vähemmän ongelmia taloudellisessa osaamisessa kuin yliopistoa käymättömillä. Vahvimmat tulokset saaneet ryhmät olivat suurituloiset, yliopistokoulutetut, miehet ja yrittäjät. Riskiryhmään kuuluivat nuoret ja pienituloiset henkilöt. Tämä tarkoittaa sitä, että heidän taloudelliseen lukutaitoonsa pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Taloudellista lukutaitoa pitäisi säännöllisesti tutkia ja mitata esimerkiksi nuorten osallistumisella PISA-tutkimuksen talousosioon. (Kalmi & Ruuskanen, 2016, s. 8, 16–17.) Tämä johtaa ristiriitaiseen ongelmaan: tutkimustulokset osoittavat, että henkilöt, joilla on parempi taloudellinen osaaminen, tekevät järkevämpiä taloudellisia päätöksiä. Kuitenkin koulutuksen vaikutukset taloudelliseen osaamiseen eivät ole yhtä selvät. Toisaalta tutkimuksessa Kalmi viittaa Willisin, Collinsin ja O'Rourken näkemykseen, jonka mukaan koulutuksen positiivisista vaikutuksista taloudelliseen osaamiseen on vähän näyttöä. Tämä osoittaa, että vaikka parempi taloudellinen osaaminen edistää hyviä päätöksiä, ei ole varmaa, että koulutus itsessään johtaisi parempaan taloudelliseen käyttäytymiseen etenkin, kun suurin osa ihmisistä ei ole kiinnostuneita oman taloudellisen osaamisen kehittymisestä. (Kalmi, 2013, s. 154.)

Lisäksi Kalmin tutkimuksessa Lauren Willis esittää taloudellista lukutaitoa kohtaan kritiikin, jossa muun muassa koulutuksen positiivinen vaikutus taloudelliseen osaamiseen on vähäistä; esimerkiksi finanssituotteita on niin laajasti, että kuluttajien on mahdotonta tehdä informoituja valintoja. Taloudellinen koulutus voi johtaa siihen, että yksilö yliarvioi omia kykyjään ja sitä kautta ottaa tarpeettomia riskejä, ja koska taloudellisella koulutuksella ei ole myönteisiä vaikutuksia ovat siihen suunnatut resurssit tuhlausta. Willisin kohdat eivät ole ihan vakuuttavia, mutta onnistuneen taloudellisen

koulutuksen luominen on erittäin haastavaa, ottaen huomioon eri koulujen opetuksen laadun ja panostuksen. (Kalmi, 2013, s. 154–155, 157.)

OECD:n tutkimusten lisäksi Suomi on ollut ainakin kahdessa kansainvälisessä tutkimuksessa vuosina 2014 ja 2019, joissa aiheena on ollut taloudellinen osaaminen. Suomi osallistui Maailmanpankin ja Standard & Poor'sin teettämään kansainväliseen tutkimukseen, johon osallistui 140 eri maata. Tutkimuksessa käsiteltiin riskin hajauttamista, inflaatiota, koron laskemista ja korkoa korolle -ilmiötä. Tutkimuksessa Suomi sijoittui kahdeksan parhaan joukkoon, ja se osoitti, että 63 % suomalaisista omaa hyvän talouslukutaidon. Toinen kansainvälinen tutkimus, johon Suomi osallistui vuonna 2019 oli *European Consumer Payment Report*. Tutkimus toteutettiin 24 eri Euroopan maassa. Siinä oli muodostettu taloudellisen hyvinvoinnin barometria, joka koostui laskujen ajoissa maksamisesta, säästämisestä, luotottomuudesta ja taloudellisesta lukutaidosta. Näistä alueista annettiin barometriset pisteet 1–10. Suomi sai pisteet 6,55 ja sijoittui viidenneksi, mikä tarkoittaa Suomen pärjänneen hyvin tutkimuksessa. Taloudellisessa lukutaito-osiossa Suomi oli pärjännyt parhaiten muihin osallistuneihin maihin verrattuna. (Raijas ja muut, 2020, s. 12–13.)

European Union tutkimustulokset paljastavat, että vain 18 % EU-kansalaisista omaa korkean talousosaamisen tason, kun taas 64 % sijoittuu keskitasolle ja 18 % matalalle tasolle. Maiden välillä on huomattavia eroja, ja vain neljässä maassa (Alankomaat, Ruotsi, Tanska ja Suomi) noin neljä kymmenestä osallistujasta osoitti korkeaa talousosaamista. Muissa maissa talouskasvatuksen tarve näkyy erityisesti naisilla, nuorilla sekä pienituloisilla ja matalasti koulutetuilla. (European Union, 2023.)

Talousosaamiselle luotiin vuonna 2020 talousosaamishanke, jossa tavoitteena on parantaa suomalaisten talousosaamista keskittymällä yksilöiden ja kotitalouksien taloudenhallintaan. Taloushanke keskittyy pääasiassa taloudenhallinnan ongelmiin ja riskeihin, mutta koulujen ja oppilaitosten taloustiedon opetus ei kuulu koordinaation piiriin. (Suomen Pankki, 2020b.) Talousosaamishankkeen pitkän aikavälin tavoitteena on,

että suomalaiset olisivat maailman parhaita talousosaajia vuonna 2030. Tavoitteen saavuttaminen vaatii toimintatapojen muutoksia, kuten helposti saavutettavissa olevia neuvonta- ja tietopalveluita, eri toimijoiden yhteistyötä ja ajantasaisen tiedon jakamista. Strategia pyrkii parantamaan talousosaamista kaikilla tasoilla ja siinä korostetaan, että kansalaisten parempi talousosaaminen tuottaa hyvinvointia niin yksilöille kuin koko kansantaloudelle. (Suomen Pankki, 2021.) Parempi taloudenhallinta auttaa yksilöitä tekemään harkituimpia päätöksiä ja ennaltaehkäisemään talousongelmia, kuten ylivelkaantumista.

Australia, Espanja, Hollanti, Iso-Britannia ja Uusi-Seelanti ovat maat, joilla on ollut jo pitkään käytössä kansallinen talousosaamisen strategia. Sen tavoite eri maissa on yleensä sama: kannustaa yksilöitä hoitamaan raha-asioitaan järkevästi ja tekemään taloudellisia päätöksiä luotettavan tiedon pohjalta. Kansallisesta strategiasta on vastuussa joko keskuspankki, finanssivalvonta tai valtionvarainministeriö. (Raijas & Brander, 2020, s. 8, 19.) Suomessa talousosaamishankkeesta ovat päävastuussa Suomen Pankki ja Oikeusministeriö.

2.4 Nuorten aikuisten taloudelliset haasteet ja lukutaidon merkitys

Suomalaisnuoret itsenäistyvät kansainvälisiin vertailuihin nähden varsin nuorina. Vaikka vuoden 1990-luvun lama, sekä vuoden 2008 finanssikriisi aiheuttivat haasteita nuorten aikuisten taloudelliseen itsenäistymiseen, on nuorille pyritty takaamaan mahdollisuus taloudelliseen itsenäistymiseen taustoista tai elämäntilanteesta riippumatta. Nykyään uutena haasteena on kuluttajakäyttäytymisen siirtyminen digitaaliseen maailmaan, joka vaatii uudenlaista talousosaamista, jossa taloudellinen lukutaidottomuus voi altistaa huijauksille. Suomessa ei ole nuorten talousosaamista säännöllisesti mitattu ja kansallista tutkimusta on myös hyvin vähän. Kuitenkin pankit ja monet järjestöt ovat selvittäneet nuorten taloudellista osaamista, jossa käy ilmi heikko talousosaaminen sekä kokemukset, etteivät he saa tarpeeksi opetusta aiheesta. (Raijas ja muut, 2020, s. 14, 21.)

Nuorten taloustaidoissa on havaittu selkeitä puutteita. Bäckgrenin kirjoittaman artikkelin mukaan nuorten aikuisten, erityisesti 18–29-vuotiaiden, taloudellinen tietämys on heikointa, kuten Oikeusministeriönkin vuonna 2023 teettämän tutkimuksen mukaan. (Bäckgren, 2024.) Kalmi ja muut (2023) ovat todenneet samankaltaisia puutteita tutkimuksessaan. Oikeusministeriön tutkimuksessa mitattiin taloudellista tietämystä riskin hajauttamisesta, inflaatiosta ja korkotasosta. Taloudellista käyttäytymistä puolestaan mitattiin kotitalouden budjetoinnista, suunnittelusta ja säästämisestä. (Oikeusministeriö, 2023.) Tämän vuoksi on tärkeää, että koulut tarjoavaisivat nuorille aikuisille mahdollisuuden opiskella aihetta. Vaasan yliopisto on tarjonnut vuodesta 2020 alkaen taloudenhallinnan ja yhteiskunnassa vaikuttamisen kursseja. Kursseilla opetetaan budjetointiin, vakuuttamiseen, säästämiseen, vastuulliseen lainanottamiseen sekä asumiseen liittyviä asioita. Vaasan yliopisto on ollut todennäköisesti Suomen ensimmäinen yliopisto, joka on tarjonnut tällaisia kursseja ensimmäisen vuoden opiskelijoille, koska tässä kohtaa opiskelijat ovat siirtymässä itsenäiseen talouteen. (Kalmi, 2020.) Bäckgren esittää artikkelissa, että tämän jälkeen muutkin yliopistot, kuten Aalto-yliopisto, ovat lisänneet kurssiohjelmaan taloudenhallinnan kursseja. Lisäksi artikkelissa pidetään tärkeänä, että taloudellisten päätösten tulisi ulottua pidemmälle aikavälille, ei vain seuraavaan kuukauteen. Tämä korostuu esimerkiksi eläkkeeseen varautumisessa, joka vaatii nuorilta aikuisilta pitkän ajan suunnittelua ja ennakkointia. (Bäckgren, 2024.) Nuorten on vaikeaa varautua ajatukseen eläkkeestä, koska sen ajankohta on liian kaukana tulevaisuudessa ja heidän tämänhetkisen arkensa taloudellisista haasteista.

Vaikka nuorten taloustaidoissa on havaittu puutteita, on nuorten talousosaaminen pääosin hyvällä tasolla; erityisesti naisten kohdalla, joiden taloustaidot ja taloustietämys ovat nuoria miehiä paremmat. Kuitenkin nuoret miehet kokevat hallitsevansa omaa talouttaan ja kokevat taloudellisen hyvinvointinsa paremmaksi kuin naiset. Säästämis- ja sijoituskäyttäytymisessä on sukupuolten välillä eroja. Nuoret miehet ovat naisia halukkaampia ottamaan riskejä ja sijoittavat osakkeisiin sekä rahastoihin yleisimmin kuin naiset. Tilastollisesti säästämässä ei näy merkittäviä eroja sukupuolten välillä, mutta

osakesijoittaminen on miehillä selvästi yleisempää. Tämä riskinottohalukkuus voi johtaa ajan myötä varallisuuseroihin, joten nuoria naisia kannattaa rohkaista ottamaan taloudellisia riskejä. (Naukkarinen, 2024.)

Rahahuolet heikentävät nuorten aikuisten tyytyväisyyttä ja mielenterveyttä vuosiksi eteenpäin, mutta hyvät taloustaidot suojaavat näiltä vaikutuksilta. Puttosen kirjoittamassa artikkelissa tutkijatohtori Mette Rannan *Emerging Adulthood* -tiedelehdessä julkaistussa tutkimuksessa todettiin, että 23–28-vuotiaiden nuorten taloudelliset vaikeudet ovat yhteydessä masennusoireisiin ja heikompaan elämänlaatuun. Taloudellinen kyvykkyys ei tarkoita vain taitoja, vaan myös luottamusta siihen, että pystyy hoitamaan raha-asiansa. Perheen sosioekonominen tausta vaikuttaa taloustaitojen oppimiseen, ja koulun roolia erojen kaventamisessa korostetaan. Talousasioista tulisi puhua avoimemmin, ja kun nuori muuttaa omaan talouteen, taloudellista elämänhallintaa pitäisi tukea enemmän. Tärkeintä on ymmärtää mistä raha tulee ja mihin se menee. (Puttonen, 2020.)

LähiTapiolan *Arjen katsaus* -kysely todistaa myös tämän huolen, jossa taloudelliset tekijät vaikuttavat merkittävästi suomalaisten hyvinvointiin. Kyselyyn vastanneista 40 % kertoi huonon taloudellisen tilanteen heikentäneen heidän jaksamistaan ja hyvinvointiaan. Nuorista jopa 60 % kokee taloudellisten huolien vaikuttavan kielteisesti heidän hyvinvointiinsa. Talousongelmat ovat yksi suurimpia mielen hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, jotka vaikuttavat suuresti ihmisten työntekoon ja arjessa jaksamiseen. Kysely myös osoittaa, että 15 % suomalaisista selviää säästöillään vain viikon ajan, mikäli tulot ehtyvät ja kulut pysyvät ennallaan. Ekonomisti Hannu Nummiaron mukaan talouden tulovarot eli säästöjen tulisi vastata vähintään kahden kuukauden nettotuloja. Ihmisillä kannattaisi olla kahden kuukauden säästöpuskuri olemassa. (LähiTapiola, 2024.) Tämä myös kertoo siitä, että ihmisillä ei ole tietotaitoa tarpeeksi säästämisestä.

Kasvavien talousongelmien määrä kertoo taito- ja vaatimustason epäsuhdasta. Taloustietojen opettaminen on helpointa kouluopetuksessa olevien nuorten ikäluokassa. Kouluissa olisi syytä lisätä konkreettista talouden hallinnan opetusta. (Rehn, Lounasmeri & Kauppi, 2019.) Taloudellinen lukutaito on keskeinen tekijä nuorten aikuisten hyvinvoinnissa sekä osa kestävästä kehityksestä, jotta nuorilla aikuisilla ei olisi taloudellisia ongelmia kuten maksuhäiriöitä, velkaantumisia tai ulosottoja. Suomessa maksuhäiriöt ja ylivelkaantuminen ovat kasvaneet merkittävästi, mikä heikentää nuorten elämänlaatua ja taloudellista itsenäisyyttä.

Näiden ongelmien muuttaminen ei ole helppoa, vaan se vaatii pitkäjänteistä suunnittelua ja uusien kulutustottumusten omaksumista. (Säästöpankkiryhmä 2024). Omaa taloutta kannattaa suunnitella osana henkilökohtaista strategia-ajattelua. Talouden hallinnan strategian voi jakaa lyhyen ja pitkän aikavälin suunnitteluun, joiden tulee olla realistisia ja toteutettavissa olevia. Esimerkiksi lyhytaikainen suunnittelu sisältää tulo- ja menobudjetin laadinnan viikoksi, kuukaudeksi tai vuosineljännekeksi, kun taas pitkäaikainen suunnittelu ja säästäminen ovat tavoitteellisempaa esimerkiksi asuntoa tai eläkettä varten. (Hallipelto, 2021, s. 128–129.)

Suomessa maksuhäiriöisten kuluttajien määrä on noussut huomattavasti vuoden 2022 jälkeen. Vuonna 2024 heitä oli 361 700. Erityisesti nuorten keskuudessa tämä kehitys on huolestuttavaa. Ensimmäisiä maksuhäiriömerkintöjä tuli määrällisesti eniten 30–31-vuotiaille, 20–24-vuotiaille niitä tuli 2206 merkintää ja 25–29-vuotiaille 2365 merkintää. Ikäluokan kokoon suhteutettuna eniten ensimmäisiä maksuhäiriömerkintöjä saivat 20–24-vuotiaat. (Asiakastieto, 2024.) Maksuhäiriöt voivat viitata heikkoon taloudelliseen lukutaitoon, eikä nuori välttämättä ymmärrä maksuhäiriömerkinnän merkitystä. Ilmiö on huolestuttava, koska sen seuraukset voivat vaikuttaa nuorten aikuisten kykyyn hoitaa taloutta itsenäisesti tulevaisuudessa.

Intrumin perintädata puolestaan osoittaa, että vaikeasti velkaantuneiden osuus kaikista velkaantuneista on kasvanut jatkuvasti vuodesta 2019. Suurin kasvu on tapahtunut 18–

24-vuotiaiden ikäryhmässä. Vuonna 2022 vaikeasti velkaantuneita nuoria oli 22 %. Nuorten aikuisten velkaantumisen taustalla voi olla muun muassa oppimisvaikeuksia tai mielenterveysongelmia. Lisäksi sosiaalinen paine sekä kuluttamisen kulttuuri voivat lisätä ongelmia. (Intrum, 2023.)

Vuoden 2023 lopussa ulosottovelallisia oli yhteensä 259 135, joista 91 % oli luonnollisia henkilöitä. Näiden henkilöiden ulosottovelka oli keskimäärin 27 013 euroa ja heidän kokonaisulosottovelkansa oli yhteensä 7,3 miljardia euroa. Opiskelijoilla ja koululaisilla oli noin 12 600 avointa ulosottovelkaa, joka on keskimäärin 7 730 euroa velkaa henkilöä kohden. (Tilastokeskus, 2024b.) Ulosottovelka on usein seurausta pitkään jatkuneesta maksukyvyttömyydestä.

Seuraavassa luvussa kolme käsitellään kestävää kehitystä ja sen mittaamisen menetelmiä ja työkaluja, määritellään kestävä kehitys ja kestävä kuluttaminen. Lisäksi tarkastellaan kestäväen kehityksen tilannetta Suomessa ja kansainvälistä *Agenda 2030* -toimintaohjelmaa. Lopussa käsitellään kestävää kuluttajakäyttäytymistä.

3 Kestävä kehitys kuluttajakäyttäytymisessä

Talousosaamisessa on olennaista käyttäytymisen muutoksen suuntaaminen kohti taloudellista kestävyyttä (Raijas & Brander, 2020, s. 5). Kulutus ja talousosaaminen ovat arjessa vahvasti läsnä esimerkiksi ostamisessa, asumisessa ja liikkumisessa. Kestävä tulevaisuus ei ole mahdollinen ilman talouden vakautta, ja sen saavuttaminen edellyttää kestävä talouden varmistamista. Kestävä kuluttaja tarvitsee ymmärrystä siitä, mitä kuluttaminen todellisuudessa tarkoittaa ja miten siihen voidaan vaikuttaa. Taloudellinen kestävyys tarkoittaa tasapainoista talouskasvua ilman velkaantumista tai luonnonvarojen ylikulutusta. Kestävä kuluttaminen, erityisesti kiertotalous, on keskeinen osa kestävä taloutta. Kiertotaloudessa tuotteen loppuraaka-aineet pyritään kierrättämään uusiin tuotteisiin. Kuluttajat joutuvat arvioimaan joka päivä ostopäätöksiään tuotteen tarpeen ja ympäristövaikutuksien perusteella. Kuluttaminen on aina valintoja: mitä ostan, miksi ja mistä. Taloudellinen kestävyys vaatii yksilöiltä kulutustottumusten muutosta. Koulutuksessa ja kasvatuksessa on tärkeää edistää asenteita ja arvoja, jotka tukevat kestävä kehitystä, sekä vahvistaa taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä. (Opetushallitus, 2024a.)

3.1 Kestävän kehityksen määrittäminen

Kestävä kehitys tarkoittaa kehitystä, joka vastaa nykyhetken tarpeisiin vaarantamatta tulevien sukupolvien kykyä vastata omiin tarpeisiinsa. Tämä määritelmä esitettiin ensimmäisen kerran Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) Brundtlandin komission raportissa ”*Yhteinen tulevaisuutemme*” vuonna 1987. Se on yleisesti hyväksytty ja laajalti siteerattu. Käsitteen ydinajatus on, että nykyinen kehitys ei saisi tapahtua tulevien sukupolvien kustannuksella. Kestävä kehitys yhdistää taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen ulottuvuuden sekä korostaa näiden välisten riippuvuuksien huomioon ottamista. Se on nykyisin monien kansainvälisten instituutioiden, kuten YK:n ja Maailmanpankin, keskeinen poliittinen tavoite. Näiden tavoitteiden painopisteenä ovat erityisesti köyhyyden vähentäminen ja ympäristönsuojelu, joiden tarkoituksena on

löytää tasapaino taloudellisen kasvun, sosiaalisen hyvinvoinnin ja ekologisen kestävyysvälin. (Elliott, 2009; Kostadinova, 2016.)

Duran ja muut määrittelevät tutkimuksessa, että kestävässä kehityksessä on kaksi keskeistä tekijää, jotka kulkevat rinnakkain. Ensimmäinen sana "*kestävä*" edustaa kestävyttä ja pitkäjänteisyyttä, kun taas "*kehitys*" tähtää mahdollisuuksien laajentamiseen tai rakentamiseen. Kestävän kehityksen käsite on monitahoinen lähestymistapa, joka on erityisen ajankohtainen aikana, jolloin ihmisten toiminta aiheuttaa ympäristöongelmia. (Duran, Gogan, Artene & Duran, 2015.)

Termiä "*kestävä kehitys*" käytettiin ensimmäisen kerran vuonna 1980 Maailman luonnonsuojelustrategiassa, jossa kehitys esitettiin keinona saavuttaa luonnon suojelemista. Tämä toi yhteen ympäristösuojelun ja kehityksen käsitteet. Globalisoituneella aikakaudella, erityisesti 2000-luvulla, kestävä kehitys teemat ovat keskittyneet ympäristölliseen ja sosiaaliseen kestävyteen. Se on vakiinnuttanut asemansa maailmanlaajuisena tavoitteena. Elliottin artikkelissa käy ilmi, että kestävä kehityksen käsitettä on käytetty laajasti, ja se kattaa monenlaisia määritelmiä sekä tulkintoja, mikä tekee siitä monimutkaisen ja joskus kiistanalaisen. Joidenkin mielestä jatkuva määritelmien ja niiden soveltamisen laajentaminen on hämärtänyt sen konkreettista hyödyllisyyttä, kun taas toiset näkevät sen vahvuutena, koska se kannustaa keskusteluihin ja kompromisseihin. (Elliott, 2009.) Kestävän kehityksen periaatteena on varmistaa sekä nykyisten että tulevien sukupolvien hyvät elinmahdollisuudet, mikä edellyttää yhteiskunnallisia muutoksia paikallisesti ja maailmanlaajuisesti. Kokonaisuudessaan kestävä kehitys rakentuu kolmen keskeisen ulottuvuuden ympärille: taloudelliseen, ekologiseen ja sosiaaliseen kestävyteen, joissa kaikki ulottuvuudet tukevat toisiaan.

Taloudellinen kestävyys on olennainen osa kestävä kehityksen kokonaisuutta. Se käsittelee talouskasvun ja ympäristösuojelun välistä tasapainoa, tavoitteena taloudellinen kasvu, joka ei vaaranna ympäristön tilaa tai tulevien sukupolvien

mahdollisuuksia. Kestävän kehityksen näkökulmasta talouskasvun tulee olla sellaista, että negatiiviset ympäristövaikutukset pidetään mahdollisimman vähäisinä ja luonnonvarojen käyttö suunnitellaan sekä tehokkaasti että pitkäjänteisesti. Taloudellinen kehitys on moniulotteinen prosessi, joka sisältää muutoksia yhteiskunnallisissa rakenteissa, ihmisten asenteissa ja kansallisissa instituutioissa. Näiden tavoitteina on kiihdyttää talouskasvua, mutta myös vähentää eriarvoisuutta ja poistaa köyhyyttä. Taloudellisen kestävän kehityksen kannalta on myös olennaista tuottaa tavaroita ja palveluita, jotka varmistavat hallittavissa olevan velan. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan koulutusta, teknologian kehitystä ja kestävää tapaa käyttää luonnonvaroja monipuolisesti. (Duran ja muut, 2015, s. 809.)

Ekologinen kestävä kehitys keskittyy luonnonvarojen käytön ja ympäristön säilyttämisen tasapainottamiseen, huomioiden ympäristön kolme perustoimintoa: resurssien säilyttämisen, jätteen käsittelyn ja tavaroiden uudelleenkäytön. Ekologisen kestävyuden tavoitteena on mahdollistaa taloudellinen ja sosiaalinen kehitys tavalla, joka samalla varmistaa luonnonvarojen ja ympäristöperinnön suojelun ja elpymisen. Tämä kehityssuunta painottaa ympäristösuojelun ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen tärkeyttä samalla, kun se tukee mukautumiskykyä ympäristömuutoksiin. Ekologinen kestävyys ei ole ainoastaan luonnon suojelemista, vaan myös ympäristön ja talouden yhteensovittamista pitkäjänteisesti ja paikalliset olosuhteet huomioiden. Ilman ympäristösuojelua ei voida taata kestävää kehitystä. (Duran ja muut, 2015, s. 808–810.)

Euroopan unioni on vaatinut uutta lähestymistapaa maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin, jotka liittyvät ympäristön vaikutuksiin ja sosioekonomisten seurausten paineisiin. Jatkuvan taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen tarpeessa on välttämätöntä suojella ja parantaa ympäristön tilaa, sillä se on ainoa mahdollisuus luoda ja ylläpitää hyvinvointia nykyisille ja tuleville sukupolville. Duranin ja muiden tutkimuksen mukaan tämä on se tasapainotekijä, joka voi, ja jonka pitäisi varmistaa koko yhteiskunnan kestävä kehitys. Kuitenkin viime vuosisadalla vääränlainen taloudellinen kasvu ja tekninen kehitys ovat johtaneet luonnonvarojen ylikulutukseen ja

heikkenemiseen. Maailmantalous on nykyisin rakennettu uusiutumattomille luonnonvaroilta, joilla on merkittävä ympäristövaikutus, kun niiden käyttö ylittää ekosysteemien kantokyvyn. Esimerkkejä tästä ovat metsien tuhoutuminen, juomaveden vähentyminen, ilmaston lämpeneminen, jäätiköiden sulaminen sekä eläin- ja kasvilajien sukupuutto. Kestävän kehityksen kysymykset ja ihmisten vaikutukset ekosysteemeihin ovat olleet osa ihmiskuntaa alusta alkaen. Kestävä kehitys on keskeinen periaate, jossa uusiutuvia resursseja käytetään vain niin kauan kuin niiden uusiutumisenopeus ei ylitä. Luonnonvarojen säilymiseen pitää kiinnittää erityistä huomiota. (Duran ja muut, 2015, s. 808–809.)

Sosiaalinen kestävä kehitys puolestaan tarkoittaa yhteiskunnallisten rakenteiden ja käytäntöjen kehittymistä, jotka tukevat tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja hyvää elämänlaatua. Se keskittyy siihen, kuinka voidaan saavuttaa kulttuurista ja sosiaalista vakautta sekä edistää ihmisten hyvinvointia samalla, kun otamme ekologiset ja taloudelliset tarpeet huomioon. Tämä kehitys edellyttää sosiaalisten ongelmien, kuten yksinäisyyden ja työtyytyväisyyden puutteen ratkaisemista. (Duran ja muut, 2015, s. 810.) Kestävän kehityksen osa-alueet liittyvät olennaisesti ihmisten toimintaan ja arkeen, sillä kestävä kehitys edellyttää aktiivista roolia sen toteuttamisessa. Ilman ihmisten toiminnan huomioimista kestävä kehitys ei voida saavuttaa. (Opetushallitus, 2024b.)

3.2 Kestävän kehityksen mittaamisen menetelmät ja työkalut

Kestävän kehityksen mittaamiseen hyödynnetään monenlaisia menetelmiä ja työkaluja, jotka mahdollistavat erilaisten osa-alueiden, kuten ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyysarvioinnin. Indeksit ovat laajoja mittareita, jotka tarkastelevat näitä kokonaisvaltaisesti. Indikaattorit puolestaan ovat yksittäisiä mittareita, jotka tarjoavat tarkkaa ja kohdennettua tietoa tietystä kestävä kehityksen näkökulmasta. Esimerkiksi YK:n *Agenda 2030* -ohjelmassa määritellyt indikaattorit seuraavat kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Tuotteiden tai palveluiden ympäristövaikutuksia voidaan muun muassa mitata elinkaariarvioinnin (Life-cycle Assessment, LCA) avulla, kun

taas yksilöiden ja yhteisöjen ympäristövaikutuksia voidaan mitata ekologisen jalanjäljen (Ecological Footprint, EF) avulla.

Monet yritykset mittaavat kestävästä kehityksestä kansainvälisten DJSI- (Dow Jones Sustainability) tai CDP (Carbon Disclosure Project) -indeksien avulla. DJSI-indeksiin valitaan maailman vastuullisimmat yritykset RobecoSAMin tekemän vastuullisuusarvioinnin perusteella. Esimerkiksi Kesko on valittu tähän indeksiin toimialansa parhaana eurooppalaisena yrityksenä. CDP puolestaan keskittyy ilmasto- ja luonnonvaraindeksien ja on suunnattu erityisesti sijoittajille. Monet yritykset tavoittelevat näitä indeksejä, koska niiden avulla ne voivat osoittaa kumppaneilleen ja sijoittajilleen oman sijoituksensa toimialansa yritysten joukossa. (Juutinen, 2016, s. 84–85; Kesko, 2024.)

Elinkaariarvioinnilla mitataan tuotteiden ja palveluiden koko elinkaaren aikana syntyviä ympäristövaikutuksia, alkaen raaka-aineiden hankinnasta ja valmistuksesta käyttöön sekä käytöstä poistamiseen. Se tarjoaa tietoa ympäristöjalanjäljestä ja auttaa tunnistamaan parannuskohteita kestävästä kehityksestä edistämiseksi. Elinkaariarviointi perustuu tarkkaan mallinnukseen ja tietojen keräämiseen tuotteen elinkaaren eri vaiheista. Sen avulla voidaan vertailla esimerkiksi pakkausvaihtoehtojen ympäristövaikutuksia, kuten kasvihuonekaasupäästöjä. (Bher & Auras, 2024.)

Ekologinen jalanjälki on mittari, joka arvioi yksilön, yhteisön tai tuotteen ympäristövaikutuksia suhteessa kulutettujen resurssien määrään ja syntyvän jätteen käsittelyyn. Se mittaa, kuinka suuri biologisesti tuottava pinta-ala tarvitaan kulutettujen materiaalien, ravinnon ja energian tuottamiseen sekä jätteiden käsittelyyn, ja vertailee tätä luonnon tarjoamaan biokapasiteettiin. Ekologinen jalanjälki kuvastaa ihmisen resurssien kysyntää, kun taas biokapasiteetti edustaa luonnon kykyä vastata tähän kysyntään. Näihin lukuihin vaikuttavat muun muassa väestömäärä, kulutustottumukset, tuotannon tehokkuus ja luonnon tuottavuus. Ekologisesta jalanjäljestä on johdettu myös hiilijalanjälki ja vesijalanjälki, jotka ovat nousseet

keskeisiksi mittareiksi ilmastonmuutoksen aiheuttamien huolenaiheiden myötä. (Nautiyal & Goel, 2021.)

Yritykset, joilla on yli 500 työntekijää, ovat velvollisia raportoimaan vastuullisuudestaan osana tilinpäätöstä. Tämä vaatimus perustuu vuonna 2017 voimaan tulleeseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin. Vastuullisuusraportointi on keskeinen osa yritysten vastuullisuustyötä, vaikka vastuullisuusraportoinnin työkalut ja ohjeistukset ovat suunniteltu pääasiassa yrityksille, myös järjestöt, säätiöt ja julkiset toimijat hyödyntävät niitä. (Hellström, Nieminen & Parkkonen, 2020, s. 10.) Yritysten raportointi on osa kestävän kehityksen mittaumenetelmää ja tarjoaa kuluttajille tietoa tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutuksista. Vaikka nämä mainitut mittarit koskevat pääasiassa yrityksiä, ovat ne kuitenkin keskeisiä kuluttajille. Yritykset tuottavat tuotteet kuluttajille ja kuluttajat kuluttavat ympäristöystävällisiä tai ei-ympäristöystävällisiä tuotteita. Yritysten tuottama tieto, kuten elinkaariarviointit tai ekologiset jalanjäljet, voivat vaikuttaa suoraan kuluttajien päätöksiin.

3.3 Kestävä kehitys Suomessa ja kansainvälinen Agenda 2030

Kestävän kehityksen kansainvälinen toimintaohjelma *Agenda 2030* yhdessä kestävän kehityksen tavoitteiden SDG (Sustainable Development Goals) kanssa on viime vuosina saanut vahvan pohjan sekä Suomessa että kansainvälisesti. Nämä tavoitteet ovat muodostuneet laajalti tunnetuiksi ja arvostetuiksi perusteiksi, joiden avulla yritykset, julkiset ja kolmannen sektorin toimijat arvioivat sekä kehittävät omaa vastuullisuuttaan. (Hellström ja muut, 2020.) Suomen tilanne kestävän kehityksen maavertailussa on kärjessä YK:n SDG-indikaattorien mukaan. Suomi on saavuttanut hyvin tavoitteita, jotka liittyvät sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyys. Haasteet taas liittyvät ekologisiin kestävyys tavoitteisiin. Tavoitteiden saavuttamista huolimatta toiminta ei ole kaikilta osin etenemässä kestävä suuntaan. Suomen strategian suuntaviivat antavat jokaiselle Suomessa toimivalle mahdollisuuden edistää kestävä kehitystä. Näitä ovat muun muassa hyvinvointia edistävä talous, työ, kestävä koulutus, kestävä energiajärjestelmät, osaaminen ja kestävä elämäntavat sekä hiilineutraaliuden vahvistaminen. Pelkkä

puhuminen ei riitä, vaan on tärkeää myös muuttua ja muuttaa suuntaa oikeaan. (Furman, 2024.)

Suomessa asetettuja tavoitteita ovat esimerkiksi Marinin hallituksen asettama tavoite tehdä Suomesta hiilineutraali ja maailman ensimmäinen fossiilivapaa yhteiskunta vuoteen 2035 mennessä. Tarkoituksena on vähentää päästöjä merkittävästi vuosien 2030–2035 aikana, ja vuoteen 2035 mennessä päästöjen tulisi olla pienemmät kuin sinne toimintamme aiheuttavat määrät. Tämä edellyttää laajoja muutoksia sekä eri toimialoilta että yksilöiltä. Kaupungit, kuten Helsinki ja Turku pyrkivät hiilineutraalisuuteen jo vuoteen 2030 mennessä. Vaikka Suomen kunnat tekevät kunnianhimoisia tavoitteita, on tavoitteiden saavuttaminen jäänyt vähälle käytännössä. (Perko & Bärlund, 2022, s. 108, 118, 120.)

Suomen kunnat ovat tehneet muitakin muutoksia, kuten kymmenen suurinta kaupunkia ovat sitoutuneet pysäyttämään luontokadon ja edistämään luonnon monimuotoisuutta. Kaupungit ovat sitoutuneet kehittämään kaupunkien viher- ja vesialueita. Tavoitteena on luoda viheralueita, jotka tukevat luonnon monimuotoisuutta ja kaupunkilaisten hyvinvointia. Sitoutuminen tehtiin 11. syyskuuta 2024 kaupunkien luontofoorumissa ja tavoitteena on saavuttaa tuloksia 2030 vuoteen mennessä. (Ikävalko & Sillanmäki, 2024.) Tämä on erittäin tärkeää sekä luonnon että ihmisten viihtymisen kannalta. Kaupungeissa kuuluisi olla luonto lähempänä, jotta hiilineutraalius toteutuisi.

Kansallisen toimeenpanosuunnitelman mukaisesti Suomen hallitus toteuttaa *Agenda 2030* -tavoitteita. Nykyinen Orpon hallitus valmistelee päivitettyä toimintasuunnitelmaa ja se olisi määrä antaa eduskunnalle syyskaudella 2024. Suomi raportoi kansallisen toimeenpanotyön edistymisestä säännöllisesti YK:lle. Hallituksen ohella myös yrityksillä, kansalaisyhteiskunnan toimijoilla ja erilaisilla tutkimuksilla on suuri rooli tavoitteiden saavuttamiseksi. Yritykset vaikuttavat muun muassa valmistamiensa tuotteiden ympäristöystävällisyyteen, kun taas yliopistot ja tutkimuslaitokset tuottavat kestävyystietoa ja kehittävät innovaatioita. Kansallisyhteiskunnan toimijat tuovat

kestävyyteen liittyviä keskeisiä asioita julkisuuteen keskusteluihin ja tarjoavat kansalaisia hyödyttäviä palveluita. (Suomen kestävän kehityksen toimikunta, n.d.) Lisäksi Suomi on *Agenda 2030* -toimintaohjelman edelläkävijänä sitoutunut tukemaan sen tavoitteita sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Keskeisiä tavoitteita ovat olleet muun muassa naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantaminen. Suomi pyrkii myös parantamaan työlainsäädäntöä ja kehitysmaiden pääsyn kansainväliseen kauppaneuvotteluun. (Ulkoministeriö, n.d.)

Kestävän kehityksen toimintaohjelmasta ja tavoitteista ovat YK:n jäsenmaat sopineet vuonna 2015 päämääränä poistaa äärimmäinen köyhyys globaalisti ja varmistaa ympäristön hyvinvointi kestäville ratkaisuille. Tämä edistäminen tapahtuu vuosina 2016–2030 ja tavoitteet koskevat kaikkia maailman maita. Periaatteena on, ettei ketään jätetä kehityksen ulkopuolelle. YK:n jäsenmaat ovat sitoutuneet toteuttamaan kestävän kehityksen tavoitteet rahoituksen ja muiden keinojen avulla. (Ulkoministeriö, n.d.)

Sopimukseen sisältyy 17 erilaista tavoitetta (kuva 1) ja yhteensä 169 alatavoitetta, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä (Suomen YK-Liitto, n.d). Tavoitteiden seuranta tehdään yli 200 globaalien mittarin avulla, ja valtiolla on myös omia kansallisia mittareita käytössään. (Ulkoministeriö, n.d). Sosiaaliseen kestäväan kehitykseen kuuluvat tavoitteet 1 (ei köyhyyttä), 2 (ei nälkää), 3 (terveyttä ja hyvinvointia), 4 (hyvä koulutus), 5 (sukupuolten tasa-arvo) ja 10 (eriarvoisuuden vähentäminen). Taloudelliseen kestäväan kehitykseen kuuluvat tavoitteet 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua) ja 9 (kestävää teollisuutta, innovaatiota ja infrastruktuureja). Ekologiseen kestäväan kehitykseen puolestaan kuuluvat 6 (puhdas vesi ja sanitaatio), 7 (edullista ja puhdasta energiaa), 12 (vastuullista kuluttamista), 13 (ilmastotekoja), 14 (vedenalainen elämä) sekä 15 (maanpäällinen elämä). Tavoitteisiin sisältyvät myös kohdat 11 (kestävät kaupungit ja yhteisöt), 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto) sekä 17 (yhteistyö ja kumppanuus).

Kuva 1. YK:n 17 tavoitetta (Suomen kestävän kehityksen toimikunta, n.d).

Kesäkuussa 2023 julkaistun puoliväliarvion mukaan yksikään *Agenda 2030*:n seitsemästätoista päätavoitteesta ei nykyisellä vauhdilla tule toteutumaan, ja alatavoitteista vain noin viidesosa saavutetaan maailmanlaajuisesti määräaikaan mennessä. Vuodet 2015–2019 toivat edistystä muun muassa äärimmäisen köyhyyden, lapsikuolleisuuden sekä puhtaan veden ja sähkön saatavuudessa. Pandemiat ja muut kriisit hidastivat tavoitteita erityisesti matalatuloisissa maissa. Tavoitteet ovat edelleen saavutettavissa, mikäli kehitysrahoitusta nostetaan merkittävästi vuoteen 2025 mennessä. (Ulkoministeriö, n.d.)

3.4 Kestävän kuluttamisen määrittäminen

Kestävä kuluttaminen tarkoittaa tavaroiden ja palveluiden käyttöä, joka vastaa perustarpeisiin ja parantaa elämänlaatua, mutta samalla minimoi luonnonvarojen, haitallisten aineiden ja päästöjen käytön koko elinkaaren aikana. Tämä ei saa vaarantaa tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omia tarpeitaan. Kestävän kulutuksen määritelmä esitettiin ensimmäisen kerran Oslon Symposiumissa vuonna 1994, ja se pohjautuu aikaisempaan kestävän kehityksen määritelmään. Mousumi korostaa tutkimuksessaan, että kestävä kulutus edellyttää kulutustottumusten ja elämäntapojen muuttamista ympäristöystävällisemmiksi sekä kulutuksen tehokkuuden ja

vastuullisuuden painottamista. Kestävä kulutus ei tarkoita välttämättä kulutuksen vähentämistä, vaan kuluttamista eri tavalla, esimerkiksi hyödyntämällä vähäpäästöisiä energialähteitä, uusiutuvia raaka-aineita tai ympäristöä vähemmän kuormittavia tuotantomenetelmiä. (Mousumi, 2021.)

Kulutuksella tarkoitetaan tavaroiden ja palveluiden käyttämistä tarpeiden tai halujen tyydyttämiseen. Kulutusmeno puolestaan tarkoittaa sitä summaa, joka kotitaloudet käyttävät kulutukseen. Ihmiset ovat aina kuluttaneet, ja osa tästä kulutuksesta on ollut elintärkeää selviytymisen kannalta – esimerkiksi syömisen tarve. Sen sijaan tavaroiden haluaminen ja hankkiminen yli todellisten tarpeiden on suhteellisen uusi ilmiö. Nykyisenkaltaisessa kulutuskulttuurissa ostaminen on alun perin länsimaalainen ilmiö, joka on vähitellen levinnyt muihin osiin maailmaa. Historioitsijat eivät ole yksimielisiä siitä, mitkä tekijät vaikuttivat ratkaisevasti ostokulutuksen syntyyn, mutta on selvää, että ilmiöön on vaikuttanut useita eri tekijöitä. Kansainvälisen kaupankäynnin kasvaminen on voinut olla yksi kasvun mahdollinen tekijä. (Soinne, 2018.) Vaikka kestävä kuluttaminen on lisääntynyt, monet kuluttajat asettavat edelleen hinnan ja ostamisen helppouden etusijalle. Useat ihmiset ovat tietoisia ostopäätösten vaikutuksista luontoon ja ympäristöön, mutta tämä tieto ei aina näy arjen valinnoissa. Kuluttajat ymmärtävät kestävyysperiaatteet, mutta he toimivat usein käytännöllisemmistä kuin eettisistä syistä, mikä luo ristiriidan sanojen ja tekojen välillä. Vaikka vastuullisuus on tärkeää, se ei aina ohjaa kuluttajien käytännön päätöksiä. (Degerman, 2017.)

Kestävä kulutus on yksi YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelman 17 tavoitteesta. Tavoitteita on muun muassa ruokajätteen määrän puolittaminen vuoteen 2030 mennessä jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla, jätteiden syntymisen vähentäminen ja ennaltaehkäisy merkittävästi kierrätyksen ja uudelleenkäytön avulla sekä luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen. Näiden tavoitteiden taustalla on huoli siitä, että kasvava kulutus ja luonnonvarojen ehtyminen aiheuttavat negatiivisia ympäristöllisiä ja sosiaalisia vaikutuksia. YK jäsenmaiden *2030 Agenda* -toimintaohjelma painottaa, että kulutus- ja tuotantomallien muuttaminen on välttämätöntä kestävä

kehityksen saavuttamiseksi. Tämä muutos on asetettu ohjelman perusprioriteetiksi globaalin kestävyuden edistämiseksi. (Mousumi, 2021; Ympäristöministeriö, n.d.)

3.5 Kestävä kuluttajakäyttäytyminen

Kostadinova toteaa tutkimuksessaan, että kestävä kuluttajakäyttäytyminen on ajankohtainen ja monitahoinen ongelma, jossa yhdistyvät arkipäivän valinnat ja ihmisten moraalinen vastuu suhteessa ympäristöön. Kestävän kulutuksen merkitys on korostunut viime vuosikymmeninä maailmanlaajuisesti, koska tavaroiden ja palveluiden kulutus on kasvanut merkittävästi. Tämä on johtanut luonnonvarojen ehtymiseen, biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen ja ympäristön heikkenemiseen. Kulutuksen nykytaso ylittää joka vuosi planeettamme uusiutumiskyvyn ja tämä kiihtyy joka vuosi lisää. (Kostadinova, 2016.) Tänä vuonna (2024) raja saavutettiin 12. huhtikuuta, minkä jälkeen olemme eläneet ”velaksi”, jolloin tarvitsisimme jo toisen maapallon kattamaan kasvavat kulutustarpeemme. (WWF, n.d.) Kostadinova korostaa, että tämän takia kulutuksen käyttäytymismalleja on muutettava kestävämmiksi. Yksilöiden tietoisuus kestävyyskysymyksistä kasvaa, ja yhä useammat ymmärtävät, että henkilökohtaisilla valinnoilla on suoria vaikutuksia ympäristöön ja tulevien sukupolvien elämään. Tutkimuksen mukaan tämä näkyy kasvavana kysyntänä ympäristöystävällisille tuotteille sekä yrityksille kohdistuvana paineena toimia sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisesti. Yritysten investointeja kestäväan kehitykseen eivät enää ohjaa vain lainsäädäntö tai resurssitehokkuus, vaan yhä useammin kuluttajien vaatimukset. Kuitenkin tutkimuksessa todetaan, että ympäristöystävällisten asenteiden ja todellisen käyttäytymisen välillä on kuilu, jossa kuluttajat saattavat tuntea huolta ympäristöstä, mutta se ei aina muuta käytäntöä teoiksi. Esteinä voivat olla esimerkiksi ympäristöystävällisten tuotteiden korkea hinta, epäily niiden laadusta, saatavuuden puute tai vakiintuneista toimintamalleista irtautuminen. (Kostadinova, 2016.)

Kestävässä kuluttajakäyttäytymisessä nousevat esiin kaksi tekijää: yksilölliset ja tilanteelliset tekijät. Yksilötekijöihin kuuluvat muun muassa ympäristöhuoli, arvot, demografiset piirteet sekä kuluttajien kokema vaikutusvalta. Ympäristöhuoli on

keskeinen tekijä, joka ohjaa esimerkiksi ympäristöystävällisten tuotteiden ostamista ja kierrättämistä. Kuluttajan kokema usko vaikuttaa myös siihen, että omilla valinnoilla voi olla merkitystä ympäristön kannalta, mikä lisää kuluttajan valmiutta tehdä kestäviä valintoja. Tilanteellisiin tekijöihin vaikuttaa ympäristöystävällisten tuotteiden saatavuus, hinta tai infrastruktuurin toimivuus, jotka voivat estää kestävien valintojen toteutumisen. (Kostadinova, 2016.)

Kestävän kuluttajakäyttäytymisen tukeminen edellyttää sekä yksilötasolla tapahtuvaa asennemuutosta että rakenteellisia toimenpiteitä, kuten ympäristöystävällisten vaihtoehtojen saatavuuden ja taloudellisen saavutettavuuden parantamista. Lisäksi yhteiskunnallisten normien vahvistaminen ympäristöystävällisten valintojen tueksi voi luoda kuluttajille vahvempia kannustimia kestäväan käyttäytymiseen. Esimerkiksi korkeammat hinnat tai ympäristöystävällisten vaihtoehtojen rajallinen saatavuus voivat ohjata kuluttajia totuttuihin vaihtoehtoihin. Lisäksi luottamus yritysten tarjoamaan tietoon ympäristöystävällisten tuotteiden vastuullisuudesta on ratkaisevan tärkeää kuluttajille. (Kostadinova, 2016.)

Noin viidennes suomalaisista arvioi kuluttavansa yli omien rahavarojensa. Ylikuluttamiseen liittyy usein ajatus hetkessä elämisestä, jossa kulutus päätökset tehdään ilman pitkän aikavälin harkintaa, jättäen seuraukset huomisen murheeksi. (Säästöpankkiryhmä, 2024.) Kulutusta voi myös vähentää, mutta se ei tarkoita ainoastaan jostain kulutustuotteesta kieltäytymistä. Kuluttajat voivat rajoittaa kulutuksen määrää tai etsiä vaihtoehtoisia kulutuksen kohteita. Kulutuksen vähentäminen on yksi keskeisimmistä tavoista muuttaa kulutusta kestävämmäksi, niin ympäristöllisesti, sosiaalisesti kuin taloudellisestikin. Kulutuksen vähentäminen voi olla esimerkiksi ruokahävikin vähentämistä tai auton sijaista pyöräilyä. (Luukkonen, 2020, s. 32.) Kulutustapoja pitäisi muuttaa nopeasti kestävimiksi, sillä maapallon luonnonvarat eivät kestä nykyisen kulutuksen määrää. Yksi tapa ohjata kuluttajia kestävämpiin valintoihin on tarjota heille neuvontaa ja vinkkilistoja, jotka auttaisivat heitä tekemään tietoisempia valintoja.

Tavaroiden ja palveluiden ylikulutus on keskeinen syy ympäristöongelmille, sillä ne johtuvat pääasiassa itse kuluttamisesta sekä tuotteiden ja palveluiden tuotantoprosesseista. Kotitalouksien kulutuksesta aiheutuu merkittävä osa kasvihuonepäästöistä; maailmanlaajuisesti tämä osuus on 72 %, ja Suomessa vastaava osuus on 68 %. Luvun kaksi tutkimuksessa todettiin, että taloudellisesti lukutaitoisemmat ihmiset ovat yleensä varakkaampia ja korkeakoulutettuja, mutta Ilmasto-opaan artikkelissa käy ilmi, että suurituloisilla kotitalouksilla hiilijalanjälki on yleensä suurempi kuin pienituloisilla, koska tulojen kasvaessa kulutusmenot kasvavat ja sitä kautta myös hiilidioksidipäästöt. (Ilmasto-opas, 2021; Salo & Nissinen, 2017.) Tätä ristiriitaa voi tarkastella useasta eri näkökulmasta. Yksi niistä on, että taloudellisesti lukutaitoiset ja varakkaat henkilöt ovat usein tietosia ympäristövaikutuksista, mutta heidän kulustottumuksensa eivät aina heijasta tätä tietosuutta. Korkeammat tulot mahdollistavat enemmän kulutusmahdollisuuksia, jotka eivät aina ole kestäviä. Toisaalta heillä on mahdollisuus tehdä kestävimpiä valintoja, kuten ostaa ympäristöystävällisesti tuotettuja ruokia tai investoida kestävämpään energiatehokkuuteen.

Kestävä kuluttaminen on nykymaailmassa haasteellisempaa, koska elintaso on kohonnut ja lisännyt talouskohtaisia vaatimuksia. Harmaala ja Jallinoja korostavat, että kestävään kuluttamiseen on kiinnitettävä enemmän huomiota, sillä kuluttaminen koskettaa kaikkia ja omilla valinnoillaan voi edistää ekologisempaa ja kestävämpää tulevaisuutta. (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 233.) Heinonen kuvaa tutkimuksessa kuluttamista sosiaalisena kommunikaationa (Heinonen, 2001, s. 116). Tämä näkyy nykyään erityisesti nuorten aikuisten keskuudessa sosiaalisen median luomassa paineessa, joka voi lisätä ylikuluttamisessa. Kestävässä kuluttamisessa onkin tärkeää erottaa todelliset tarpeet hetkellisistä haluista.

Seuraavassa luvussa neljä käsitellään aineiston keruuta, kyselylomakkeen sisältöä sekä näiden laatimisen luotettavuutta ja eettisyyttä. Lopussa esitellään tutkimustulokset kyselylomakkeen pohjalta.

4 Tutkimus

Tässä tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista kyselytutkimusta, jonka tavoitteena oli kartoittaa nuorten aikuisten taloudellista lukutaitoa sekä heidän kuluttajakäyttäytymistään kestävästä kehityksen näkökulmasta. Kalmin mukaan kvantitatiivinen kyselytutkimus on vakiintunut menetelmä taloudellisen lukutaidon tutkimuksissa, ja sitä on hyödynnetty laajasti sekä kansallisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa. Esimerkiksi OECD on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä taloudellisen lukutaidon mittaamiseen soveltuvia kyselylomakkeita. (Kalmi, 2013, s. 153.) Tässä tutkimuksessa taloudellisen lukutaidon ohella huomioitiin myös kestävä kuluttajakäyttäytyminen, mikä tuo tutkimukseen uuden näkökulman.

4.1 Aineiston keruu

Tutkimukseen valittiin kvantitatiivinen menetelmä, koska se soveltuu erityisen hyvin numeraalisten tietojen keräämiseen ja analysoimiseen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tulokset esitetään numeroina ja numerot tulkitaan sanallisesti sekä se vastaa yleensä kysymyksiin ”kuinka moni”, ”kuinka paljon” ja ”kuinka usein”. Menetelmän tavoitteena on selittää, kuvata ja vertailla ihmisiin liittyviä asioita. (Vilka, 2017, s. 14, 19.)

Aineiston kerääminen toteutettiin Webropol-kyselylomakkeen avulla. Se pohjautui tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen, joka ohjasi kysymysten laatimista. Kyselyn avulla pyrittiin saamaan tutkimuksen kannalta keskeisiä ja olennaisia vastauksia. Vaikka kyselyä ei esitettävästi, kysymykset olivat laadittuja tukemaan tutkimuksen tavoitteita. Kyselylinkki jaettiin Vaasan yliopiston Jolla-sivustolla, Alkio-opiston ja Rauman Lyseon lukion opiskelijoiden sekä Rauman Seudun Työnhakijoiden keskuuteen, sosiaalisessa mediassa, kuten yksityisellä Instagram-tilillä ja henkilökohtaisissa viestintäverkostoissa. Vastaajia kehoitettiin myös välittämään kyselylinkkiä eteenpäin omille kontakteilleen. Kyselylomake on nähtävissä liitteenä (liite 1).

Kysely suunnattiin suomalaisiin 18–33-vuotiaisiin nuoriin aikuisiin, sillä tämä ikäryhmä on keskeisessä roolissa taloudellisen lukutaidon ja kestävien kulutusvalintojen tekemisessä, jotka vaikuttavat heidän tulevaisuuteensa. Otoksen monipuolisuutta pyrittiin varmistamaan tavoittelemalla vastaajia eri sukupuolista, koulutustasoista, työtilanteista ja tuloluokista, jotta tutkimuksen tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia ja relevantteja. Aineiston keruussa pyrittiin ottamaan huomioon, että osa vastauksista saattaa olla epärelevantteja. Kysely oli avoinna 17.–21.10.2024, ja siihen vastasi 171 henkilöä. Tämä vastasi hyvin tutkimuksen tavoitetta kvantitatiivisen aineiston keruusta. Vilkan mukaan kvantitatiiviselle tutkimukselle ominaista on, että vastaajien määrä on suuri. Suositeltava vastaajien vähimmäismäärä olisi 100 henkilöä, jos tutkimuksessa on käytössä tilastollinen menetelmä. (Vilka, 2017, s. 17.) Tämä toteutui tässä tutkimuksessa.

4.2 Kyselylomake

Kyselylomake koostui neljästä osiosta, jotka käsittelivät vastaajien sosioekonomista taustaa, taloudellista lukutaitoa ja kestävää kuluttajakäyttäytymistä, sekä taloudellisista tietokysymyksistä. Kysymykset oli laadittu tutkimuksen viitekehystä tukevaksi, jotta saataisiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Osio yksi koostui taustatiedoista, joissa kysyttiin vastaajien ikää, sukupuolta, koulutustasoa, työtilannetta ja bruttotuloja. Näiden avulla tutkittiin sosioekonomisten tekijöiden vaikutusta taloudelliseen lukutaitoon ja kestävään kuluttajakäyttäytymiseen. Osio kaksi koostui taloudellisesta lukutaidosta, jossa kysyttiin vastaajien arviota omista taloudellisista taidoista, talouskasvatuksesta, budjetoinnista ja impulsiivisesta kuluttajakäyttäytymisestä. Osio kolme koostui kestävästä kuluttamisesta, jossa kartoitettiin vastaajien asenteita ympäristöystävällisiä tuotteita kohtaan, heidän halukkuuttaan maksaa enemmän kestävästä tuotteista sekä sosiaalisen median vaikutusta ostopäätöksiin. Osio neljä koostui taloudellisista tietokysymyksistä, jotka perustuivat Lusardin ja Mitchellin vuoden 2011 ”Big Three” -kysymyksiin taloudellisesta lukutaidosta. Kysymykset suomennettiin vastaajien paremman ymmärryksen takaamiseksi.

Kyselylomakkeessa käytettiin pääasiassa Likertin asteikkoa 1–5, jossa toinen ääripää edusti väitteen kanssa samaa mieltä olemista ja toinen ääripää eri mieltä olemista. Vastaajien tuli valita parhaiten heitä kuvastava vaihtoehto. Kyselylomakkeessa käytettiin myös suljettuja kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi määriteltä. Kaikki kysymykset olivat pakollisia, mikä varmisti vastausten kattavuuden analysoinnissa.

4.3 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys ovat keskeisiä näkökohtia tutkimusta suunniteltaessa ja toteutettaessa. Luotettavuuden arvioinnissa käytetään mittaus- ja tutkimusmenetelmiä, kuten reliaabelius ja validius. Reliaabelius viittaa mittaustulosten toistettavuuteen eli siihen, että mittaus antaa johdonmukaisia, ei sattumanvaraisia tuloksia. Esimerkiksi jos kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen, mittausta voidaan pitää reliaabelina. Validius puolestaan tarkoittaa sitä, kuinka hyvin tutkimusmenetelmä mittaa juuri siitä, mitä sen on tarkoitus mitata. (Hirsjärvi ja muut, 2009, s. 231.)

Kyselylomakkeen luotettavuutta saattavat heikentää kysymysten erilaiset tulkinnat, sillä vastaajat voivat ymmärtää kysymykset eri tavalla kuin tutkija on ne tarkoittanut. Tämä voi vaikuttaa mittareiden ja menetelmien todelliseen tulkintaan ja siten tutkimustulosten luotettavuuteen. (Hirsjärvi ja muut, 2009, s. 232.) Virheiden vähentämiseksi tutkimuksessa pyrittiin minimoimaan nämä mahdollisuudet, esimerkiksi käyttämällä selkeitä ja tarkasti määriteltyjä kysymyksiä. Lisäksi kaikki vastaukset kerättiin automaattisesti Webropol-kyselylomakkeesta, mikä vähensi virheiden mahdollisuutta, koska manuaalista laskentaa ei tarvittu.

Luotettavuuden arvioinnissa pitää ottaa myös huomioon mitä lähteitä tutkija on käyttänyt tutkimuksessaan. Valittaessa kirjallisuutta tarvitaan harkintaa ja lähdekritiikkiä sekä lähteitä valittaessa tutkijan pitää pyrkiä kriittisyyteen. Lähteiden keräämisessä kannattaa ottaa huomioon kirjoittajan tunnettavuus, lähteen ikä ja alkuperä sekä lähteen uskottavuus. (Hirsjärvi ja muut, 2009, s. 113–114.) Tutkimuksessa käytettiin erilaista painettua kirjallisuutta sekä ajantasaisia internetistä noudettuja artikkeleita ja

tutkimuksia. Huomioon on otettu myös kansainväliset tutkimukset. Muutamat lähteistä ovat yli kymmenen vuotta vanhoja, mutta niiden sisältämä tieto ei ole muuttunut tämänhetkisestä tiedosta.

Eettisiin periaatteisiin kuuluvat muun muassa huolellisuus, tarkkuus ja rehellisyys. Tutkijan on myös kunnioitettava muiden tutkijoiden töitä ja saavutuksia, sekä varmistettava, että tiedonhankinta, tutkimuksen toteutus ja raportointi ovat tieteellisesti oikeaoppisia. Lisäksi ihmisarvon kunnioittaminen on keskeistä tutkimuksessa, jossa käytetään ihmisvastaajia. Heille pitää antaa mahdollisuus osallistuvatko he tutkimukseen vai eivät. (Hirsjärvi ja muut, 2009, s. 23–25.) Kyselylomakkeen alussa kerrottiin selkeästi, että kysely on anonyymi, henkilötietoja ei kysytä eikä tietoja luovuteta kolmansille osapuolille. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin osittain tekoälytyökalua oikeinkirjoituksen ja lauserakenteen tarkastuksessa. Tässä tutkimuksessa on eettisyys ja luotettavuus otettu huomioon.

4.4 Tutkimustulokset

Seuraavaksi tarkastellaan kyselylomakkeen tuloksia kuvailevan analyysin ja regressioanalyysin avulla. Kuvailevassa analyysissä tarkastellaan kysymysten tunnuslukuja, keskiarvoja ja keskihajontaa. Merkittävimmät kysymykset on analysoitu regressioanalyysillä SPSS-ohjelmaa käyttäen. Regressioanalyysin avulla selvitetään taloudellisen lukutaidon ja sen vaikutuksen yhteyksiä ympäristötietoisuuteen. Vaikka kaikkia kysymyksiä ei ole sisällytetty regressioanalyysiin, valitut kysymykset on suunniteltu tukemaan tutkimuksen tavoitteita. Regressioanalyysi mahdollistaa muuttujien välisten suhteiden tarkastelun ja auttaa ymmärtämään tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten aikuisten taloudelliseen lukutaitoon ja kykyyn arvioida ostamiensa tuotteiden ympäristövaikutuksia. Tulokset esitetään samassa järjestyksessä kuin kyselylomakkeessa, ja johtopäätöksissä on huomioitu sekä kuvailevan analyysin että regressioanalyysin havainnot.

4.4.1 Kuvaileva analyysi

Taulukko 1. Ikä- ja sukupuolijakauma.

Ikä (K1)	Määrä	Prosentti
18–21	44	26 %
22–25	47	27 %
26–29	68	40 %
30–33	12	7 %
Sukupuoli (K2)	Määrä	Prosentti
Nainen	110	64 %
Mies	55	32 %
Muu	3	2 %
En halua vastata	3	2 %

Taulukossa 1 esitetään vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma. Ikäryhmistä suurin osuus 40 %, kuului 26–29-vuotiaisiin. Seuraavaksi yleisimmät olivat 22–25-vuotiaat 27 % ja 18–21-vuotiaat 26 %, kun taas pienin ryhmä oli 30–33-vuotiaat, joita oli 7 % vastaajista. Sukupuolijakaumassa enemmistö vastaajista oli naisia, joita oli 64 %. Miehiä puolestaan oli 32 %, ja ”muu” sekä ”en halua vastata” muodostivat yhteensä 4 % vastaajista.

Taulukko 2. Koulutustaso ja työtilanne.

Koulutustaso (K3)	Määrä	Prosentti
Peruskoulu	1	0,5 %
Ammattikoulu	8	5 %
Lukio	56	33 %
Ammattikorkeakoulu	36	20,5 %
Yliopisto	70	41 %
Työtilanne (K4)	Määrä	Prosentti
Kokoaikatyö	69	40 %
Osa-aikatyö	15	9 %
Opiskelija	71	42 %
Työtön	4	2 %
Yrittäjä	5	3 %
Muu, mikä?	7	4 %

Taulukossa 2 esitetään vastaajien koulutustaso ja työtilanne. Koulutustasoltaan suurin osa vastaajia oli yliopisto-opiskelijoita, joita oli 41 %. Toiseksi yleisin koulutustaso oli lukio 33 %, ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita oli 20,5 %. Ammattikoulututkinnon suorittaneita oli 5 % ja vain 0,5 % vastaajista oli pelkästään peruskoulun suorittaneita. Työtilanteen osalta suurin osa oli opiskelijoita 42 % tai kokoaikatyössä 40 %. Osa-aikatyötä teki 9 % vastaajista, ja yrittäjiä oli 3 %. Työttömiä oli 2 % ja 4 % kuului muuhun ryhmään, johon sisältyi vastauksien perusteella muun muassa kokoaikatyön ja opiskelun yhdistäminen, keikkatyö, määräaikainen työ sekä opiskelijat, jotka tekevät osa-aikatyötä.

Taulukko 3. Bruttotulot vuodessa.

Bruttotulot vuodessa (K5)	Määrä	Prosentti
0–10 000	61	36 %
10 000–20 000	29	17 %
20 000–30 000	18	10 %
30 000–40 000	19	11 %
40 000–enemmän	44	26 %

Taulukossa 3 esitetään vastaajien vuosittaiset bruttotulot. Suurin osa vastaajista 36 % ansaitsi vuodessa alle 10 000 euroa, mikä viittaa siihen, että monet ovat mahdollisesti opiskelijoita tai osa-aikatyöntekijöitä. Toiseksi yleisin tuloluokka oli yli 40 000 euroa vuodessa, mikä kattoi 26 % vastaajista. Tuloluokkaan 10 000–20000 euroa kuului 17 % vastaajista ja 11 % ilmoitti vuosituloikseen 30 000–40 000 euroa. Pienin ryhmä 10 % ansaitsi 20 000–30 000 euroa vuodessa.

Seuraavien taulukoiden 4 ja 5 vastaukset esittävät keskiarvon ja keskihajonnan. Vastauksien yksityiskohtaisempaa jakaumaan voi tarkastella liitteessä (liite 2), jossa prosenttiosuudet jakautuvat Likert-asteikon 1–5 vaihtoehtoille. Tästä voidaan havaita, miten osallistujien vastaukset ovat jakautuneet eri kysymyksiin.

Taulukko 4. Taloudelliset kysymykset.

Kysymys	Keskiarvo	Keskihajonta
Kuinka hyvänä pidät taloustaitojasi? (K6) 1 = Erittäin huonona 2 = huonona 3 = keskinkertaisena 4 = hyvänä 5 = erittäin hyvänä	3,56	0,87
Kuinka riittävän talouskasvatuksen koet saaneesi koulusta? (K7) 1 = Erittäin huonon 2 = huonon 3 = keskinkertaisen 4 = hyvän 5 = erittäin hyvän	2,42	0,91
Kuinka riittävän talouskasvatuksen koet saaneesi vanhemmiltasi? (K8) 1 = Erittäin huonon 2 = huonon 3 = keskinkertaisen 4 = hyvän 5 = erittäin hyvän	3,49	0,94
Teetkö säännöllisesti laskelmia tuloista ja menoista? (K9) liite 2. Kyllä / En	N/A	N/A
Onko sinulla käytössä jokin seuraavista budjeteista? (K10) liite 3. Viikkobudjetti / Kuukausibudjetti / Vuosibudjetti / Ei ole budjettia	N/A	N/A
Kuinka usein teet heräte- tai impulssiostoksia? (K11) 1 = En koskaan 2 = harvoin 3 = joskus 4 = melko usein 5 = usein	2,89	1,03
Kuinka varmaksi tunnet olosi, kun teet taloudellisia päätöksiä, kuten sijoittamista tai lainan ottamista? (K12) 1 = Erittäin epävarmaksi 2 = epävarmaksi 3 = jonkin verran 4 = varmaksi 5 = erittäin varmaksi	3,22	1,14

Taulukossa 4 esitetään taloudellisia kysymyksiä koskevien vastausten keskiarvot ja keskihajonnat. Enemmistö vastaajista arvioi taloustaitonsa hyvänä, sillä kysymyksen (K6) keskiarvo oli 3,56. Tämä tarkoittaa, että nuoret aikuiset kokevat hallitsevansa taloustaitojaan keskimäärin varsin hyvin. Keskihajonta 0,87 kertoo, että vastaajien vastaukset olivat melko yhteneväisiä.

Koulujen antama talouskasvatus arvioitiin yleisesti huonoksi, sillä kysymyksen (K7) keskiarvo oli 2,42. Tämä tarkoittaa, että vastaajat ovat pääosin tyytymättömiä kouluun saaneeseen talouskasvatukseen. Sen sijaan vanhemmiltaan saatua talouskasvatusta pidettiin hyvänä, sillä kysymykseen (K8) keskiarvo oli 3,49. Tämä tarkoittaa, että monet

nuoret aikuiset ovat saaneet taloudellisia taitoja vanhemmiltaan. Keskihajonnat (0,91 ja 0,94) osoittavat, että vastaajien kokemukset vaihtelivat hieman.

Tulojen ja menojen säännöllistä laskemista kysyttiin kohdassa (K9). Suurin osa vastaajista 55 % ei tee laskemia ja 45 % teki säännöllisesti laskelmia (liite 2). Tämä tarkoittaa, että enemmistö vastaajista ei seuraa tuloja ja menojaan säännöllisesti, mikä voi viitata taloudenhallinnan ja budjetoinnin haasteisiin. Budjetin tekemistä viikko-, kuukausi- ja vuositasolla kysyttiin kohdassa (K10). Suurin osa vastaajista 65 % ei tee minkäänlaista budjettia, kuitenkin 32 % seuraa budjettia kuukausittain (liite 3). Tämä jakautuminen osoittaa sen, että merkittävä osa vastaajista ei suunnittele talouttaan budjetin avulla ja kolmasosa käyttää säännöllisesti jotakin budjettia.

Heräte- ja impulssiostosten tekeminen oli melko satunnaista, sillä kysymyksen (K11) keskiarvo oli 2,89. Tämä tarkoittaa, että vastaajien keskuudessa heräte- ja impulssiostosten tekeminen on satunnaista. Keskihajonta 1,03 kertoo, että vastauksissa oli suurempaa hajontaa. Lisäksi taloudellisten päätösten varmuus arviointiin kohtalaiseksi, sillä kysymykseen (K12) keskiarvo oli 3,22. Tämä tarkoittaa, että vastaajat kokevat varmuutta ja luottamusta, mutta parannettavaa on. Tästä löytyy taulukon suurin 1,14 keskihajonta, jossa vastaajien vastaukset taloudellisista päätöksistä vaihtelevat huomattavasti vastaajien kesken.

Taulukko 5. Kestävän kuluttajakäyttäytymisen kysymykset.

Kysymys	Keskiarvo	Keskihajonta
Kuinka hyvin tiedostat ostamiesi tuotteiden ympäristövaikutukset? (K13) 1 = Erittäin huonosti 2 = huonosti 3 = kohtalaisesti 4 = hyvin 5 = erittäin hyvin	3,11	1,07
Kuinka paljon kestävä kehitys vaikuttaa ostopäätökseesi? (K14) 1 = Erittäin vähän 2 = vähän 3 = kohtalaisesti 4 = paljon 5 = erittäin paljon	3,05	1,1
Kuinka paljon olisit valmis maksamaan enemmän kestävä kehityksen tuotteista? (K15) 1 = Erittäin vähän 2 = vähän 3 = kohtalaisesti 4 = paljon 5 = erittäin paljon	2,89	0,95
Kuinka valmis olisit luopumaan jostakin mukavuudesta ostaaksesi ympäristöystävällisiä tuotteita? (K16) 1 = En lainkaan 2 = vähän 3 = jonkin verran 4 = valmis 5 = erittäin valmis	2,95	1,13
Kuinka paljon sosiaalinen media vaikuttaa sinun kuluttajakäyttäytymiseesi? (K17) 1 = Erittäin vähän 2 = vähän 3 = kohtalaisesti 4 = paljon 5 = erittäin paljon	3,03	1,25
Kuinka usein ostat kestävästi tuotettuja tuotteita? (K18) 1 = Erittäin harvoin 2 = harvoin 3 = kohtalaisesti 4 = usein 5 = erittäin usein	3,08	0,83
Kuinka paljon olet tehnyt muutoksia arkielämän rutiineihin (esimerkiksi julkisen liikenteen käyttö tai energiakulutuksen vähentäminen) säästäaksesi rahaa ja samalla tukeaksesi kestävä kehitystä? (K19) 1 = En lainkaan 2 = vähän 3 = kohtalaisesti 4 = paljon 5 = erittäin paljon	3,13	1,14

Taulukossa 5 esitetään kestävä kehityksen kuluttajakäyttäytymistä koskevien kysymysten vastausten keskiarvot ja keskihajonnat. Vastaajat arvioivat tiedostavansa tuotteiden ympäristövaikutukset keskinkertaisesti, sillä kysymyksen (K13) keskiarvo oli 3,11. Tämä tarkoittaa, että useimmat vastaajat tiedostavat ympäristövaikutukset jossain määrin. Keskihajonta 1,07 kertoo, että tietoisuudessa on jonkin verran vaihtelua. Lisäksi ympäristövaikutuksien merkitys ostopäätöksissä arvioitiin kohtalaiseksi, sillä kysymyksen (K14) keskiarvo oli 3,05. Tämä tarkoittaa, että kestävä kehityksen huomioiminen on

monille tärkeää, mutta se ei vaikuta ostopäätökseen kovinkaan paljoa. Keskihajonta 1,1 kertoo, että vaikutus vaihtelee vastaajien kesken.

Halukkuus maksaa kestävän kehityksen tuotteista enemmän kuin muista tuotteista arvioitiin keskimäärin matalaksi, sillä kysymyksen (K15) keskiarvo oli 2,89. Tämä tarkoittaa, että valmius maksaa enemmän on rajallista. Keskihajonta 0,95 kertoo, että vastauksissa on yhteneväisyyttä. Samoin valmius luopua jostain mukavuudesta ympäristöystävällisten tuotteiden hyväksi oli matala, sillä kysymyksen (K16) keskiarvo oli 2,95. Tämä tarkoittaa keskimääräistä haluttomuutta luopua jostakin mukavuudesta. Keskihajonta 1,13 kertoo, että vaihtelua löytyy.

Sosiaalisen median vaikutuksen kuluttajakäyttäytymiseen koettiin kohtalaiseksi, sillä kysymykseen (K17) keskiarvo oli 3,03. Tämä tarkoittaa, että sosiaalisen median vaikutus vaihtelee, koska kysymyksellä taulukon oli suurin keskihajonta 1,25, joka osoittaa merkittävää vaihtelua.

Kestävästi tuotettujen tuotteiden ostaminen arvioitiin kohtalaiseksi, sillä kysymyksen (K18) keskiarvo oli 3,08. Tämä tarkoittaa, että vastaajista osa ostaa näitä tuotteita satunnaisesti tai kohtalaisesti. Keskihajonta 0,83 kertoo, että vastaukset olivat melko yhtenäisiä. Lisäksi muutoksia arkielämän rutiineissa arvioitiin kohtalaiseksi, sillä kysymyksen (K19) keskiarvo oli 3,13. Tämä tarkoittaa, että vastaajat ovat tehneet joitain muutoksia tukeakseen kestävää kehitystä. Korkea keskihajonta 1,14 viittaa vaihteluun vastaajien sitoutumisessa arjen muutoksiin.

Taulukko 6. Taloudellista lukutaitoa mittaavat kysymykset.

(K20)	Määrä	Prosentti
Yli 102	133	78 %
Tarkalleen 102	17	10 %
Alle 102	2	1 %
En tiedä	19	11 %
(K21)	Määrä	Prosentti
Enemmän kuin tänään	6	3 %
Täsmälleen saman verran	5	3 %
Vähemmän kuin tänään	126	74 %
En osaa sanoa	34	20 %
(K22)	Määrä	Prosentti
Tosi	6	4 %
Epätosi	130	76 %
En tiedä	35	20 %

Taulukossa 6 esitetään kolme taloudellista lukutaitoa mittaavaa ”Big Three” -kysymystä. Oikea vastaus löytyy kysymyksen lopusta suluissa.

- (K20) Jos laittaisit 100 euroa säästötillille, ja vuosikorko olisi 2 %. Kuinka paljon rahaa tilillä olisi viiden vuoden kuluttua, jos et tekisi nostoja? (Yli 102)
- (K21) Säästötillilläsi korko on 1 % vuodessa ja inflaatio on 2 % vuodessa. Kuinka paljon ostovoimaa rahallasi olisi vuoden kuluttua? (Vähemmän kuin tänään)
- (K22) Onko seuraava väittämä totta vai epätosi: ”Yhden osakkeen ostaminen on yleensä turvallisempi sijoitus kuin sijoittaminen osakerahastoon.” (Epätosi)

Ensimmäiseen kysymykseen (K20) suurin osa vastaajista 78 % vastasi oikein, mikä osoittaa vahvan ymmärryksen korkoa korolle -ilmiöstä. Kuitenkin 10 % vastanneista, usko, että summa olisi tarkalleen 102 euroa, mikä voi viitata siihen, että he eivät täysin ymmärrä korkoa korolle -käsitettä. Yhteensä 12 % vastasi alle 102 tai en tiedä. Tämä viittaa mahdolliseen koulutustarpeeseen taloudellisessa lukutaidossa. Toiseen kysymykseen (K21) vastanneet ovat tietoisia inflaation vaikutuksesta, koska 74 % tunnisti, että heidän ostovoimansa heikkenisi vuoden aikana. Kuitenkin 20 % epävarmuus viittaa siihen, että inflaation vaikutuksista voisi olla myös tarpeellista järjestää koulutusta. Tähän

kysymykseen vastasi väärin vain pieni määrä, yhteensä 6 %. Kolmanteen kysymykseen (K22) suurin osa vastaajista 76 % tunnisti väittämän epätodeksi, mikä osoittaa hyvää ymmärrystä erilaisten sijoitusten riskeistä. Kuitenkin 20 % vastaajista oli epävarmoja tietämyksestään ja 4 % vastasi kysymykseen väärin. Kolmesta kysymyksestä 100 vastaajaa sai kaikki vastaukset oikein, 35 vastaajaa sai kaksi oikein, 19 vastaajaa sai yhden oikein ja 17 vastaajaa ei saanut yhtään kysymystä oikein. ”En tiedä” ja ”en osaa sanoa” on luokiteltu vääriksi vastauksiksi. (Liite 4). Tulosten perusteella yli puolet hallitsi talouden keskeiset käsitteet hyvin.

Big Three -kysymysten vastaukset ovat pääosin linjassa esimerkiksi Kalmin ja muut (2023) tutkimuksen kanssa, mutta tässä tutkimuksessa oikeiden vastausten osuudet olivat hieman korkeampia. Tämän eron voi mahdollisesti selittää osittain sillä, että tämän tutkimuksen otoskoko oli huomattavasti pienempi. Kalmin ja muut tutkimuksessa korkoa korolle -ilmiöön oli vastattu oikein 40,8 %, mikä on alhaisempi osuus kuin tässä tutkimuksessa esitetty 78 %. Inflaation vaikutusta ostovoimaan Kalmin ja muut tutkimuksen kysymyksessä vastasi oikein 64,5 % ja tässä tutkimuksessa oikein vastanneita oli 74 %. Kalmin ja muut tutkimuksen kysymykseen sijoitusten riskeistä oikein vastasi 73,4 %, tämä tulos on lähellä tämän tutkimuksen 76 % tulosta. (Kalmi ja muut, 2023.) Tulosten perusteella talouskysymysten vastaukset ovat pysyneet samalla tasolla vuoden sisällä, vaikka otannan laajuus ja ikähaarukka olivat eri.

4.4.2 Regressioanalyysi

Regressioanalyysi on tilastollinen menetelmä, jota käytetään, kun tutkitaan miten yksi tai useampi selittävä muuttuja vaikuttaa selitettävään muuttujaan. Tämän analyysin avulla voidaan tarkastella muuttujien välistä lineaarista riippuvuutta, mikä tarkoittaa, että voidaan arvioida, kuinka hyvin selittävät muuttujat ennustavat selitettävän muuttujan arvoja. Regressioanalyysi tarjoaa monipuolisia keinoja tarkastella muuttujien välisiä suhteita. Sukupuolen kohdalla on käytetty Dummy-muuttujaa, jossa nainen on saanut arvon 1 ja mies on saanut arvon 0. Dummy-muuttujiksi kutsutaan muuttujaa, jolla on vain kaksi arvoa eli yksi ja nolla. (Heikkilä, 2010; Tietoarkisto, n.d.)

Regressionanalyysissä sukupuolen kohdat ”muu” ja ”en halua vastata” sekä työtilanteen ”muu mikä?” on jätetty pois, koska niiden prosenttiosuudet olivat alhaiset, eivätkä ne siten ole vaikuttaneet aineiston tuloksiin.

Regressioanalyysin tuloksia tarkastellaan Model Summary, Anova ja Coefficients -taulukoiden avulla. Model Summary -taulukosta nähdään mallin selitysaste R^2 (R Square), joka kuvaa prosenttiosuutta siitä vaihtelusta, jonka mallissa mukana olevat selittävät tekijät pystyvät selittämään. Mitä suurempi R^2 , sitä paremmin malli selittää selitettävän muuttujan vaihtelua. Lisäksi mallin tilastollista merkitsevyyttä arvioidaan p-arvolla Sig. F Change perusteella, joka kertoo, onko malli tilastollisesti merkitsevä eli jos p-arvo on pienempi kuin 0,05 on malli tilastollisesti merkitsevä ja toisin päin, jos se on suurempi kuin 0,05, malli ei ole tilastollisesti merkitsevä. Anova-taulukko kertoo F-arvon ja sen p-arvon Sig., joka kertoo mallin tilastollisesta merkitsevyydestä sosioekonomisten tekijöiden väillä. Coefficients-taulukosta tarkastellaan Sig-arvoa eli yksittäisten muuttujien merkittävyyttä, joka kertoo ovatko muuttujat tilastollisesti merkitseviä. Jos Sig-arvo on pienempi kuin 0,05 muuttuja on tilastollisesti merkitsevä ja toisin päin. Lisäksi muuttujien vaikutuksen suuruus ja suunta nähdään B-arvosta (Unstandardized Coefficients), jossa positiivinen arvo tarkoittaa, että muuttuja lisää selitettävän muuttujan arvoa, kun taas negatiivinen arvo viittaa vaikutuksen vähentymiseen. Beta-arvo (Standardized Coefficients) on standardoitu kerroin, joka mahdollistaa muuttujien keskinäisen vertailun ja kertoo, kuinka paljon yksittäinen muuttuja vaikuttaa selitettävään muuttujaan. (Tietoarkisto, n.d; Tutkijaportti, n.d.)

Seuraavassa regressioanalyysissä selitettävä muuttuja oli kysymys 6 ”Kuinka hyvänä pidät taloustaitojasi?” ja selittävinä muuttujina olivat ikä (K1), sukupuoli (K2), koulutustaso (K3), työtilanne (K3) ja bruttotulot vuodessa (K5).

Taulukko 7. Regressiotaulukko: Sosioekonomiset tekijät ja taloudelliset taidot.

Model Summary		Anova	
	R Square	F	Sig.
	0,204	7,026	<0,001
Coefficients			
	Unstandardized Coefficients B	Standardized Coefficients Beta	Sig.
Ikä	-0,091	-0,096	0,296
Nainen	-0,179	-0,098	0,603
Mies	0,118	0,063	0,736
Koulutustaso	0,307	0,348	<0,001
Työtilanne	-0,045	-0,068	0,465
Bruttotulot vuodessa	0,075	0,14	0,216

Taulukossa 7 esitetään regressioanalyysin tulokset, jossa selvitetään miten sosioekonomiset taustatekijät vaikuttavat vastaajien käsitykseen omista taloustaidoistaan. Tulosten perusteella mallin selitysaste R^2 oli 0,204 mikä tarkoittaa, että selittävät muuttujat selittävät noin 20,4 % vastaajien käsityksiä omien taloustaitojensa tasoista. Tämä viittaa siihen, että sosioekonomiset tekijät selittävät jonkin verran vastaajien käsityksiä taloudellisista taidoistaan. Mallin yleinen tilastollinen merkitsevyys on erittäin hyvä, sillä F-arvo oli 7,026 ja sen p-arvo oli alle 0,001. Tämä tarkoittaa, että kaikki malliin sisältyvät muuttujat ovat yhdessä tilastollisesti merkitseviä.

Yksittäisten muuttujien tarkastelussa huomataan, että koulutustaso oli tilastollisesti merkitsevä muuttuja ($p < 0,001$) ja sen vaikutus on positiivinen, jossa sen B-arvo oli 0,307 ja Beta-arvo 0,348. Tämä tarkoittaa, että korkeampi koulutustaso on selvästi yhteydessä positiivisempiin arvioihin omista taloustaidoista. Muut muuttujat tässä tarkastelussa eivät olleet tilastollisesti merkitseviä: ikä, nainen, mies, työtilanne ja bruttotulot. Niiden p-arvot ylittävät 0,05: iän p-arvo oli 0,296; naisen p-arvo oli 0,603; miehen p-arvo oli 0,736; työtilanteen p-arvo oli 0,465 ja vuosibruttotulojen p-arvo oli 0,216. Näiden muuttujien heikot B-arvot ja Beta-arvot viittaavat, että nämä tekijät eivät ole merkittävässä yhteydessä siihen, kuinka vastaajat arvioivat omia taloudellisia taitojaan.

Seuraavassa regressioanalyysissä selitettävä muuttuja oli kysymys 13 ”Kuinka hyvin tiedostat ostamiesi tuotteiden ympäristövaikutukset?” ja selittävinä muuttujina olivat ikä (K1), sukupuoli (K2), koulutustaso (K3), työtilanne (K4) ja bruttotulot vuodessa (K5).

Taulukko 8. Regressiotaulukko: Sosioekonomiset tekijät ja ympäristötietoisuus.

Model Summary		Anova	
	R Square	F	Sig.
	0,107	3,259	0,005
Coefficients			
	Unstandardized Coefficients B	Standardized Coefficients Beta	Sig.
Ikä	0,036	0,032	0,746
Nainen	-0,146	-0,066	0,742
Mies	-0,812	-0,357	0,074
Koulutustaso	0,12	0,112	0,225
Työtilanne	0,098	0,121	0,22
Bruttotulot vuodessa	-0,003	-0,005	0,969

Taulukossa 8 esitetään regressioanalyysin tulokset, jossa selvitetään kuinka sosioekonomiset taustatekijät selittävät nuorten aikuisten tietoisuutta heidän ostamiensa tuotteiden ympäristövaikutuksista. Tulosten perusteella mallin selitysaste R^2 oli 0,107, joka on melko alhainen. Tämä tarkoittaa, että sosioekonomiset taustatekijät selittävät vain noin 10,7 % tietoisuuden vaihtelusta. Tämä viittaa siihen, että sosioekonomiset tekijät eivät ole kovin merkittävässä roolissa ympäristötietoisuuden selittämisessä. Mallin tilastollinen merkittävyys on hyvä, sillä F-arvo oli 3,259 ja sen p-arvo oli 0,005. Tämä tarkoittaa, että kaikki mallin selittävät muuttujat yhdessä selittävät ympäristötietoisuuden vaihtelua tilastollisesti merkitsevästi.

Yksittäisten muuttujien tarkastelussa yksikään muuttujista ei ole tilastollisesti merkitsevä, koska kaikkien p-arvot ovat suurempia kuin 0,05. Naisten p-arvo oli 0,742, joka ei ole tilastollisesti merkitsevä. Kuitenkin miesten p-arvo oli 0,074, joka on lähes tilastollisesti merkitsevä. Miesten kohdalla B-arvo oli -0,812 ja Beta-arvo -0,357. Tämä viittaa siihen,

että miehillä on hieman matalampi ympäristötietoisuus verrattuna naisiin. Naisten B-arvo oli -0,146 ja Beta-arvo -0,666, mikä on myös negatiivinen, mutta paljon pienempi kuin miesten. Muut sosioekonomiset tekijät eivät myöskään ole tilastollisesti merkitseviä, koska niiden p-arvot ylittävät 0,05: iän p-arvo oli 0,746; koulutustason oli 0,225; työtilanteen p-arvo oli 0,22 ja bruttotulojen p-arvo oli 0,969. Tämä tarkoittaa, että näillä ei tutkimuksen mukaan ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta ympäristötietoisuuteen.

Seuraavassa regressioanalyysissä selitettävä muuttuja oli kysymys 14 ”Kuinka paljon kestävä kehitys vaikuttaa ostopäätökseesi?” ja selittävinä muuttujina kysymys 6 ”Kuinka hyvänä pidät taloustaitojasi?”, kysymys 7 ”Kuinka riittävän talouskasvatuksen koet saaneesi koulusta?”, kysymys 8 ”Kuinka riittävän talouskasvatuksen koet saaneesi vanhemmiltasi?” ja kysymys 12 ”Kuinka varmaksi tunnet olosi, kun teet taloudellisia päätöksiä, kuten sijoittamista tai lainan ottamista?”

Taulukko 9. Regressiotaulukko: Kestävä kehitys ja taloudelliset taidot.

Model Summary			
	R Square	Sig. F Change	
	0,017	0,586	
Coefficients			
	Unstandardized Coefficients B	Standardized Coefficients Beta	Sig.
Kuinka hyvänä pidät taloustaitojasi?	-0,021	-0,017	0,869
Kuinka riittävän talouskasvatuksen koet saaneesi koulusta?	0,02	0,017	0,837
Kuinka riittävän talouskasvatuksen koet saaneesi vanhemmiltasi?	0,15	0,129	0,115
Kuinka varmaksi tunnet olosi, kun teet taloudellisia päätöksiä, kuten sijoittamista tai lainan ottamista?	-0,051	-0,053	0,579

Taulukossa 9 esitetään regressioanalyysin tulokset, jossa tarkasteltiin miten vastaajien taloudelliset taidot, saatu talouskasvatus ja ostopäätökset vaikuttavat kestäväen kehityksen huomioimiseen. Tulosten perusteella mallin selitysaste R^2 oli 0,017, joka on hyvin matala, mikä tarkoittaa, että nämä taloudelliset tekijät selittävät vain noin 1,7 % vastaajien ostopäätöksistä kestäväen kehityksen huomioimisen vaihtelusta. Lisäksi mallin tilastollinen merkitsevyys on myös heikko, sillä p-arvo oli 0,586, mikä on suurempi kuin 0,05. Tämä osoittaa, että selittävät muuttujat eivät ole yhdessä tarkasteltuna tilastollisesti merkitseviä.

Yksittäisten muuttujien osalta yksikään muuttuja ei osoittautunut tilastollisesti merkitseväksi ($p > 0,05$). Vähiten merkittävä oli taloustaitojen itsearvio, p-arvo oli 0,869, koska sen B-arvo oli -0,021 ja Beta-arvo -0,017. Puolestaan vanhemmilta saadun talouskasvatuksen p-arvo oli 0,115, joka on lähes tilastollisesti merkitsevä, mutta jää silti marginaalisesti merkityksen ulkopuolelle. B-arvo oli 0,15 ja Beta-arvo 0,129, mikä viittaa siihen, että vanhempien roolilla on positiivinen vaikutus kestäväen kehityksen huomioimiseen ostopäätöksissä, mutta se ei ole riittävän vahva ollakseen tilastollisesti merkitsevä. Muut selitettävänä olevat muuttujat eivät olleet tilastollisesti merkitseviä: talouskasvatus koulussa sai p-arvon 0,837, ja sen B-arvo 0,02 ja Beta-arvo 0,017; itsevarmuus taloudellisissa päätöksissä sai p-arvon 0,579, ja sen B-arvo -0,051 ja Beta-arvo -0,053.

5 Tutkimuksen johtopäätökset ja yhteenveto

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen johtopäätökset ja yhteenveto, jotka sisältävät vastaukset tutkimuskysymyksiin ja pohdintaa tutkimuksen tuloksista. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää nuorten aikuisten taloudellista lukutaitoa ja sen vaikutusta kestäväan kuluttajakäyttäytymiseen sekä arvioida, kuinka taloudellinen lukutaito ja kestäväan kehityksen periaatteiden tuntemus ohjaavat heidän valintojaan kestävästi tuotettujen tuotteiden osalta.

5.1 Johtopäätökset

Tutkimuksessa esitettiin seuraavat tutkimuskysymykset:

- Valitsevatko taloudellisesti lukutaitoisemmat ihmiset todennäköisemmin ympäristöystävällisiä tuotteita?
- Vaikuttavatko sosioekonomiset tekijät kuten ikä, sukupuoli, koulutus, työtilanne tai tulot nuorten aikuisten taloudelliseen lukutaitoon ja sitä kautta kestäväan kuluttajakäyttäytymiseen?

Kyselylomakkeen tulokset antoivat vastauksia molempiin tutkimuskysymyksiin ja analyysin avulla voitiin tehdä seuraavat johtopäätökset. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tulosten perusteella todetaan, että taloudellisilla taidoilla, talouskasvatuksella tai taloudellisella itsevarmuudella ei ole havaittavissa yhteyttä kestäväan kehityksen huomioimiseen ostopäätöksissä tai ympäristötietoisuuteen kuluttajakäyttäytymisessä. Tulokset osoittavat, että taloudellisesti lukutaitoisemmat eivät ole merkittävästi halukkaampia tekemään ympäristöystävällisiä valintoja, kuin heikomman taloudellisen lukutaidon omaavat. Taloudellinen lukutaito ei yksinään riitä ennustamaan tai ohjaamaan kestäväan kehityksen mukaisia valintoja nuorten aikuisten ostopäätöksissä.

Toisen tutkimuskysymyksen tulosten perusteella todetaan korkeamman koulutustason vaikuttavan merkittävästi siihen, että vastaajat arvioivat tietonsa omista taloustaidoistaan paremmiksi. Puolestaan muut sosioekonomiset tekijät kuten ikä, nainen, mies, työtilanne ja vuosibruttotulot eivät näytä olevan yhtä merkittäviä tässä yhteydessä. Naisten ja miesten kohdallakaan ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa taloudellisessa itsearviointissa. Kokonaisuudessaan kaikki muuttujat yhdessä ovat tilastollisesti merkitseviä. Tämä tarkoittaa, että vaikka yksittäiset muuttujat (pois lukien koulutustaso) eivät itsessään ole merkittäviä, niin yhdessä ne täydentävät mallia.

Lisäksi toisen tutkimuskysymyksen tulosten perusteella todetaan, että sosioekonomisilla tekijöillä yksittäin ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta tietoisuuteen kestävästä kehityksestä. Sukupuolen vaikutuksella näyttäisi olevan jonkinlainen vaikutus naisten ja miesten välillä, jossa miesten suurempi negatiivinen B-arvo viittaa siihen, että naisilla on hieman korkeampi tietoisuus tuotteiden ympäristötietoisuudesta kuin miehillä. Muilla sosioekonomisilla tekijöillä, kuten iällä, koulutustasolla, työtilanteella ja vuosibruttotuloilla ei ollut vaikutusta. Tätä voidaan selittää sillä, että kestäväan kuluttamiseen liittyvät asenteet ja arvot ovat tärkeämpiä selittäjiä kuin pelkästään taloudelliset taidot. Kokonaisuudessaan yksittäiset tekijät eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, mutta malli on kokonaisuutena merkittävä eli niiden yhteisvaikutus saattaa vaikuttaa ympäristötietoisuuden tasoon.

5.2 Yhteenveto

Aiemmassa kirjallisuudessa on myös havaittu, että nuorten aikuisten taloustaidot ovat pääsoin hyvällä tasolla, mutta silti taloudellisessa tietämyksessä on havaittavissa puutteita. Tämä on linjassa tämän tutkimuksen kanssa, jossa nuorilla aikuisilla löytyy taloudellisen lukutaidon ja taloustiedon osaamista, mutta kuitenkin osassa vastauksissa oli havaittavissa osaamattomuutta. Aiemmin esitetyn teorian mukaan nuoret naiset osoittavat vahvempaa taloustaidon hallintaa verrattuna miehiin, mutta tätä ei voitu vahvistaa tässä tutkimuksessa. Sen sijaan tässä tutkimuksessa havaittiin naisten kohdalla hieman parempi ympäristötietoisuus.

Nuorilla aikuisilla on kohtalaiset taloustaidot, mutta heidän taloudellista käyttäytymistään ohjaa suunnittelemattomuus, impulsiivisuus ja sosiaalisen median vaikutus, jotka voivat näkyä kestäväan kuluttamiseen vaikuttavissa päätöksissä. Suunnittelemattomuus on yhteneväinen teorian kanssa. Tämä viittaa siihen, että nuoret aikuiset selviävät säästöillään vain noin viikon ajan, eikä heillä näin ollen ole mahdollisuutta varautua esimerkiksi pitkäaikaiseen säästämiseen.

Sosiaalisen median vaikutus voi näkyä taloudellisessa lukutaidossa ja kestävässä kuluttajakäyttäytymisessä. Lisäämällä mainoksia tai tietoiskuja kestävästä kuluttamisesta se voi kasvattaa nuorten aikuisten taloudenhallintaa positiivisesti. Toisaalta se voi houkutella kuluttamaan yli omien varojen jatkuvalla uusien tuotteiden mainostamisella. Näin se saattaa vaikuttaa negatiivisesti heihin, joilla on vähemmän taloudellista lukutaitoa.

Nuoret aikuiset ovat yleisesti kohtalaisen tietoisia kestävästä valinnoista ja valmiita tekemään niitä. Halukkuus mukavuuksista luopumiseen tai valmius maksaa enemmän kestäväan kehityksen tuotteista oli kuitenkin tässä tutkimuksessa vähäistä. Teorian kanssa yhtenevää on se, että moni on tietoinen ostopäätösten vaikutuksista luontoon ja ympäristöön. Tämä ei kuitenkaan näy arjen valinnoissa, joissa edelleen ihmiset asettavat hinnan ja helppouden etusijalle.

Taloudellista lukutaitoa mittaavissa kysymyksissä tulokset osoittivat, että korkean taloudellisen lukutaidon omaavat ymmärtävät erityisesti korkoa korolle -ilmiön ja inflaation vaikutukset. Suurin osa vastaajista osasi vastata oikein kaikkiin kolmeen kysymykseen, mikä viittaa hyvään perusymmärrykseen talouden keskeisistä käsitteistä. Kuitenkin kaikissa kysymyksissä esiintyi epävarmuutta, sillä 11–20 % vastaajista ei osannut arvioida vastausta. Tämä korostaa tarvetta lisätä koulutusta, joka parantaisi nuorten aikuisten taloudellista lukutaitoa.

Vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että koulujen talouskasvatus ei ole riittävää, mikä vuoksi vanhempien antamalla talouskasvatuksella on merkittävä rooli. Vanhempien hyvä taloudellinen lukutaito todennäköisesti siirtää tietoisuutta kestävästä käyttäytymisestä sukupolvelta toiselle. Taloudellisen lukutaidon kehittämiseksi tarvitaan talouskasvatusta, koska se vaikuttaa myös nuorten aikuisten kestäviin kulutuspäätöksiin.

Tutkimuksen keskiarvot tukivat havaintoja siitä, että taloudellisen lukutaidon ja kestävästä kuluttajakäyttäytymisen vastaukset jakautuvat epätasaisesti eri sosioekonomisten ryhmien kesken, useimmissa vastauksissa keskiarvon ollessa lähellä kolmea. Tämä tukee tulkintaa siitä, että vastaajat asettuivat neutraalille tai kohtalaisen tietämyksen tasolle taloudellisen lukutaidon ja kestävästä kehityksen kysymyksissä. Tämä viittaa vähäisiin erottaviin tekijöihin nuorten aikuisten välillä. Tämän perusteella on mahdollista, että henkilöiden taloudellinen lukutaito ei ole pääasiallinen tekijä, joka vaikuttaa heidän kykyynsä tehdä kestäviä kulutuspäätöksiä. Siihen voivat vaikuttaa muut ulkoiset ja sisäiset motivaatiotekijät, kuten asenteet, arvot ja sosioekonomiset olosuhteet, joita ei tässä tutkimuksessa ole mitattu.

Vaikka tutkimuksessa ei löydetty selkeitä yhteyksiä taloudellisen lukutaidon ja kestävästä kulutuksen välillä, jatkotutkimusaiheena voisi olla, miten taloudellista lukutaitoa voitaisiin kehittää tukemaan kestävämpiä valintoja. Jatkotutkimuksissa voitaisiin tarkastella tarkemmin taloudellisen lukutaidon ja kestävästä kulutuksen välisiä yhteyksiä käyttäen suurempaa aineistoa tai toisenlaisia mittareita, jotka huomioisivat tarkemmin esimerkiksi asenteellista ja arvolähtöisiä tekijöitä. Myös sukupuolten välisiä eroja näiden tekijöiden vaikutuksessa olisi kiinnostavaa tutkia syvällisemmin.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää taloudellisen lukutaidon vaikutusta kestävästä kuluttajakäyttäytymisen. Yhteenvetona todetaan, että taloudellisen lukutaidon ja kestävästä kuluttamisen välillä on yhteys, mutta sen vaikutus on heikko. Ainoa tilastollisesti merkitsevä tekijä oli koulutustaso taloudellisen lukutaidon arvioinnissa, mutta taloudelliset ja sosioekonomiset tekijät yhdessä voivat silti vaikuttaa nuorten

aikuisten taloudelliseen lukutaitoon ja sen myötä kykyyn tehdä kestäviä valintoja. Näin ollen taloudellinen lukutaito voi tukea kestävien kulutusvalintojen toteuttamista, mutta se ei yksin riitä sitouttamaan ympäristöystävällisiin valintoihin. Myös taloudelliset resurssit, kuten tulotaso, sekä työtilanne ja koulutustaso, voivat joko tukea tai rajoittaa nuorten aikuisten mahdollisuuksia toimia kestävä kehityksen mukaisesti.

Lähteet

- Asiakastieto. (2024). Maksuhäiriöisiä kuluttajia yli 360 000 ensimmäistä kertaa vuoden 2022 jälkeen. Noudettu 16.9.2024 osoitteesta <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/maksuhairioisia-kuluttajia-yli-360-000-ensimmaista-kertaa-vuoden-2022-jalkeen.html>
- Atkinson, A. & Messy, F. (2012). Measuring Financial Literacy: Result of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study. OECD working papers of finance, insurance and private pensions. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/measuring-financial-literacy_5k9csfs90fr4-en
- Bher, A. & Auras, R. (2024). Life cycle assessment of packing systems: A meta-analysis to evaluate the root of consistencies and discrepancies. ScienceDirect. Noudettu 21.11.2024 osoitteesta <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652624032347>
- Bäckgren, N. (2024). Professori alkoi opettaa opiskelijoille, miten omia raha-asioita hallitaan. Helsingin Sanomat. Noudettu 17.9.2024 osoitteesta <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010482305.html>
- Degerman, R. (2017). Vastuullinen kuluttaminen lisääntyy, mutta suurinta osaa kiinnostaa eniten hinta ja helppous. Yle. Noudettu 8.10.2024 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-9930079>
- Duran, D, C., Gogan, L, M., Artene, A. & Duran, V. (2015). The Components of Sustainable Development – A Possible Approach. Science Direct. Noudettu 20.11.2024 osoitteesta <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115008497>
- Elliott, J, A. (2009). Sustainable Development. In International Encyclopedia of Human Geography. ScienceDirect. Noudettu 20.11.2024 osoitteesta <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/sustainable-development>
- European Union. (2023). Monitoring the level of financial literacy in the EU. Noudettu 7.10.2024 osoitteesta <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2953>

- Furman, E. (2024). Kestävän kehityksen tilanne Suomessa. Opetushallitus. Noudettu 26.9.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kestavan-kehityksen-tilanne-suomessa>
- Hallipelto, A. (2021). Talousosaaminen 2020-luvulla. Tietosanoma. Helsinki.
- Harmaala, M. & Jallinoja, N. (2012). Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Sanoma Pro Oy. Helsinki.
- Heinonen, V. (2001). Kulutus, hyvä elämä ja kestävä kehitys. Kansantaloudellinen asiakirja – 97. Noudettu 26.9.2024 osoitteesta https://www.researchgate.net/profile/Visa-Heinonen/publication/347353626_Kulutus_hyva_elama_ja_kestava_kehitys_Kansantaloudellinen_aikauskirja_The_Finnish_Economic_Journal_12001_114-118/links/5fda030b92851c13fe8db89a/Kulutus-hyvae-elaemae-ja-kestaevae-kehitys-Kansantaloudellinen-aikauskirja-The-Finnish-Economic-Journal-1-2001-114-118.pdf
- Heikkilä, T. (2010). Tilastollinen tutkimus. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Hellström, E., Nieminen, K. & Parkkonen, P. (2020). Polkuja tavoitteelliseen kestävyysraportointiin. Sitra. Noudettu 8.10.2024 osoitteesta <https://www.sitra.fi/app/uploads/2020/05/polkuja-tavoitteelliseen-kestavyysraportointiin.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.
- Ikävalko, K. & Sillanmäki, L. (2024). Suurimmat kaupungit sitoutuvat luontokadon pysäyttämiseen. Yle. Noudettu 19.9.2024 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20111404>
- Ilmasto-opas. (2021). Kotitalouksien kulutuksella on merkittävä ilmastovaikutus. Noudettu 28.9.2024 osoitteesta <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/kotitalouksien-kulutuksella-on-merkittava-ilmastovaikutus>

- Intrum. (2023). Nuorten aikuisten vaikea velkaantuminen kasvaa – tarvitaan uusia toimia, joilla ongelmia voidaan ehkäistä. Sttinfo. Noudettu 24.9.2024 osoitteesta <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69979451/nuorten-aikuisten-vaikea-velkaantuminen-kasvaa---tarvitaan-uusia-toimia-joilla-ongelmia-voidaan-ehkaista?publisherId=3328>
- Juutinen, S. (2016). Strategisen yritysvastuun käsikirja. Talentum Pro. Helsinki.
- Kaiser, T. & Menkhoff, L. (2017). Does Financial Education Impact Financial Literacy and Financial Behavior, and If So, When? The World Bank Economic Review, 31(3). Noudettu 21.9.2024 osoitteesta <https://documents1.worldbank.org/curated/pt/874701565806952356/pdf/Doe-s-Financial-Education-Impact-Financial-Literacy-and-Financial-Behavior-and-If-So-When.pdf>
- Kalmi, P., Vaahtoniemi, S., Raijas, A., Ranta, M., Ruuskanen, O-P. & Buturak, G. (2023). Suomalaisten talousosaaminen tarkastelussa. Kansantaloudellinen aikakauskirja – 119. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://journal.fi/kak/article/view/135993/85713>
- Kalmi, P. & Ruuskanen, O-P. (2016). Suomalaiset pärjäävät taloudellisessa tietämyksessä ja käyttäytymisessä hyvin suhteessa muihin maihin. Kansantaloudellinen aikakauskirja – 112. Noudettu 18.9.2024 osoitteesta https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2016/03/kalmi_ruuskanen.pdf
- Kalmi, P. (2013). Taloudellinen lukutaito ja sen kritiikki. Kansantaloudellinen aikakauskirja – 109. Noudettu 18.9.2024 osoitteesta <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2014/09/kalmi.pdf>
- Kalmi, R. (2020). Opiskelijoille tukea omaan talouteen ja yhteiskuntataitoihin. Issuu. Noudettu 7.10.2024 osoitteesta https://issuu.com/universityofvaasa/docs/vox_cordis_2_2020/s/11511799

- Kesko. (2024). Kestävän kehityksen indeksit. Noudettu 27.9.2024 osoitteesta <https://www.kesko.fi/vastuullisuus/vastuullisuus-kssa/kestavan-kehityksen-indeksit/>
- Koskelainen, T., Kalmi, P., Scornavacca, E. & Vartiainen, T. (2023). Financial literacy in the digital age – A research agenda. Noudettu 7.10.2024 osoitteesta <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/joca.12510>
- Kostadinova, E. 2016. Sustainable Consumer Behavior: Literature Overview. Noudettu 23.11.2024 osoitteesta https://www.researchgate.net/profile/Elena-Kostadinova-2/publication/299681081_Sustainable_consumer_behaviour_a_literature_review/links/626bd27c0df856128f86805b/Sustainable-consumer-behaviour-a-literature-review.pdf
- Laine, K., Ahonen, A, K. & Nissinen, K. (2020). PISA 18 Talousosaaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:18. Noudettu 7.10.2024 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162220/OKM_2020_18.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Lusardi, A. & Mitchell, O, S. (2007). Financial literacy and retirement planning: New evidence from the Rand American Life Panel. CFS Working Paper, NO 2007/33. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/25534/1/559754582.PDF>
- Lusardi, A. & Mitchell, O, S. (2011). Financial literacy around the world: an overview. NBER Working paper NO. 17107. Noudettu 21.9.2024 osoitteesta https://www.nber.org/system/files/working_papers/w17107/w17107.pdf
- Lusardi, A. & Mitchell, O, S. (2024). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. Journal of Economic Literature. Noudettu 21.9.2024 osoitteesta <https://gflec.org/wp-content/uploads/2014/12/economic-importance-financial-literacy-theory-evidence.pdf>
- Luukkonen, R. (2020). Kulutuksen vähentämisen tavat kestävässä kuluttamisessa. Kulutustutkimus. ISSN. Noudettu 7.10.2024 osoitteesta <https://journal.fi/kulutustutkimus/article/view/98490/59854>

- LähiTapiola. (2024). 15 prosenttia suomalaisista selviää säästöillään enintään viikon – Takuusäätiön palveluiden kysyntä huipussaan elokuussa. Noudettu 19.9.2024 osoitteesta https://www.lahitapiola.fi/tietoa-lahitapiolasta/uutishuone/ajankohtaista/15-prosenttia-suomalaisista-selviaa-saastoillaan-enintaan-viikon/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0BMAABHaJMm3ANmXAC-vefGUsUnFygN4BDGmbehoe5Zeo_gcyHtSAtrFT56yEA_aem_5sKpydvcCLMGcF4A5Ki0iQ
- Mäkipere, T. (2022). Nuoret saavat kota vaihtelevat eväät taloustaitoihin. OP Media. Noudettu 16.9.2024 osoitteesta <https://www.op-media.fi/talous/nuoret-saavat-kotoa-vaihtelevat-evaat-taloustaitoihin/>
- Naukkarinen, J. (2024). Nuorten talousosaaminen hyvällä tasolla. Pörssisäätiö. Noudettu 24.9.2024 osoitteesta <https://www.porssisaatio.fi/nuorten-talousosaaminen-hyvalla-tasolla/>
- Nautiyal, H. & Goel, V. (2021). Sustainability assessment: Metrics and methods. In Methods in Sustainability Science. ScienceDirect. Noudettu 21.11.2024 osoitteesta <https://www.sciencedirect.com/topics/earth-and-planetary-sciences/ecological-footprint>
- Nurmi, M. (2020). Talouden lukutaito on kansalaistaito. Xamk Read. Noudettu 9.9.2024 osoitteesta <https://read.xamk.fi/2020/muu-kehittaminen/talouden-lukutaito-on-kansalaistaito/>
- OECD. (2023). OECD/INFE 2023 international survey of adult financial literacy. Noudettu 7.10.2024 osoitteesta <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/56003a32-en.pdf?expires=1728279928&id=id&accname=guest&checksum=CA7B96C9F5B4AB31B98A68E41DE4C68D>
- OECD. (2024). Programme for International Student Assessment (PISA). Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.oecd.org/en/about/programmes/pisa.html>
- Oikeusministeriö. (2024). Suomalaisten talousosaamisessa parantamisen varaa. Noudettu 24.9.2024 osoitteesta <https://oikeusministerio.fi/-/suomalaisten-talousosaamisessa-parantamisen-varaa>

- Opetushallitus. (2024a). Taloudellinen kestävyys ja kuluttaminen. Noudettu 19.9.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taloudellinen-kestavyys-ja-kuluttaminen>
- Opetushallitus. (2024b). Taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurillinen kestävyys. Noudettu 25.9.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/taloudellinen-sosiaalinen-ja-kulttuurinen-kestavyys>
- Perko, S. & Bärlund, A. (2022). Ilmasto uudistajat. Kohti puhtaampaa maailmaa ja parempaa bisnestä. Alma Talent. Helsinki.
- Puttonen, M. (2020). Rahahuolet heikentävät nuorten aikuisten hyvinvointia vuosiksi, mutta hyvät taloustaidot suojelevat mielenterveyttä. Helsingin Sanomat. Noudettu 24.9.2024 osoitteesta <https://www.hs.fi/tiede/art-2000006366512.html>
- Raijas, A. & Brander, R. (2020). Kansainvälisiä esimerkkejä talousosaamisen edistämisen strategiatyöstä. Suomen Pankki. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/43721/A120-Anu-Raijas-ja-Richard-Brander.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Raijas, A., Kalmi, P., Ranta, R. & Ruuskanen, O-P. (2020). Suomalaisten talousosaaminen – Analyysi 2000-luvulla tehtyjen tutkimusten ja selvitysten perusteella. Noudettu 18.9.2024 osoitteesta <https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/43720/A119.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Rehn, O., Lounasmeri S. & Kauppi, P. (2019). Taloustaitojen parantaminen on tulevan hallituksen tehtävä. Suomen kuvalehti. Noudettu 16.9.2024 osoitteesta <https://suomenkuvalehti.fi/mielipide/hallituksen-pitaa-luoda-taloustaitostrategia-talouselaman-vaikuttajat-vaativat-lisaa-talousovetusta-kaikille-kouluasteille/?shared=1076148-6daaaeb0-1>
- Roy, Mousumi. (2021). Greening behavior toward sustainable development. In Sustainable Development Strategies. ScienceDirect. Noudettu 20.11.2024 osoitteesta <https://www.sciencedirect.com/topics/economics-econometrics-and-finance/sustainable-consumption>

- Salo, M. & Nissinen, A. (2017). Kuluttajan valinnat hiilijalanjälkensä pienentämiseksi. Sitra. Noudettu 8.10.2024 osoitteesta <https://www.sitra.fi/julkaisut/kuluttajan-valinnat-hiilijalanjalkensa-pienentamiseksi/>
- Setlementtiliitto. (2018). Taloudellinen lukutaito on kansalaistaito. Noudettu 16.9.2024 osoitteesta <https://setlementti.fi/kannanotot/taloudellinen-lukutaito-on-kansalaistaito/>
- Soinne, K. (2018). Suomi pääsi länsimaisen kulutuksen makuun 1960-luvulla. Tilastokeskus. Noudettu 8.10.2024 osoitteesta <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/suomi-paasi-lansimaisen-kulutuksen-makuun-1960-luvulla>
- Suomen kestävän kehityksen toimikunta. (n.d). Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda 2030. Noudettu 25.9.2024 osoitteesta <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
- Suomen Pankki. (2018). Talouslukutaito 2020-luvulla. Maksuneuvoston e-kirjanen. Noudettu 20.9.2024 osoitteesta https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/45905/maksuneuvoston_e-kirjanen_2018_talouslukutaito_2020-luvulla.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Suomen Pankki. (2020a). Suomen Pankki laatii kansallisen suunnitelman talousosaamisen edistämiseksi. Noudettu 16.9.2024 osoitteesta <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/tiedotteet/2020/suomen-pankki-laatii-kansallisen-suunnitelman-talousosaamisen-edistamiseksi/>
- Suomen Pankki. (2020b). Talousosaamishanke. Noudettu 17.9.2024 osoitteesta <https://www.suomenpankki.fi/fi/opi-taloudesta/opi-taloudesta/talousosaamishanke/>
- Suomen Pankki. (2021). Visio: Suomalaisten talousosaaminen maailman parasta vuonna 2030. Noudettu 23.9.2024 osoitteesta <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/tiedotteet/2021/visio-suomalaisten-talousosaaminen-maailman-parasta-vuonna-2030/>
- Suomen YK-liitto. (n.d). Kestävän kehityksen tavoitteet. Noudettu 25.9.2024 osoitteesta <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Säästöpankkiryhmä. (2024). Joka viides suomalainen arvioi kuluttavansa yli varojensa.

Uusi Suomi. Noudettu 25.9.2024 osoitteesta

https://www.uusisuomi.fi/kumppanisisallot/saastopankki/joka-viides-suomalainen-arvioi-kuluttavansa-yli-varojensa/?utm_id=27034751&utm_source=9796401&utm_medium=860635&utm_campaign=72737&utm_creative_format=native

Tietoarkisto. (n.d). Regressioanalyysi. Fsd.tuni. Noudettu 23.10.2024 osoitteesta

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/regressio/analyysi/>

Tilastokeskus. (2024a). Kotitalouksien velkaantumisaste jatkoi laskuaan vuoden 2024

ensimmäisellä neljänneksellä. Noudettu 6.11.2024 osoitteesta

<https://stat.fi/julkaisu/clin38jfy8b70r0cut3jrpv3vc>

Tilastokeskus. (2024b). Ulosottovelallisia noin 259 000 vuoden 2023 lopussa. Noudettu

16.9.2024 osoitteesta <https://stat.fi/julkaisu/clmiusxvt4ymj0avvowu81pi5>

Tutkijaportti. (n.d). Lineaarinen regressioanalyysi. Noudettu 7.11.2024 osoitteesta

<https://www.tutkijaportti.fi/wp-content/uploads/sites/17/2021/05/13-Lineaarinen-regressioanalyysi.pdf>

Ulkoministeriö. (n.d). Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. Noudettu

25.9.2024 osoitteesta <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Vilka, H. (2007). Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Noudettu

14.9.2024 osoitteesta

https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf

Vuori, J. (2021). Aineiston tuottaminen. Tietoarkisto. Noudettu 14.9.2024 osoitteesta

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/aineiston-tuottaminen/>

WWF. (n.d). Ylikulutus. Noudettu 28.9.2024 osoitteesta <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/>

Ympäristöministeriö. (n.d) Kestävä kulutus ja tuotanto. Noudettu 7.10.2024 osoitteesta

<https://ym.fi/kestavan-kulutuksen-ja-tuotannon-ohjelma-kultu>

Liitteet

Liite 1. Kyselylomakkeen kysymykset

Osio 1/4

1. Ikä?
  - 18–21
  - 22–25
  - 26–29
  - 30–33
2. Sukupuoli?
  - Nainen
  - Mies Muu
  - En halua vastata
3. Koulutustaso?
  - Peruskoulu
  - Ammattikoulu
  - Lukio
  - Ammattikorkeakoulu
  - Yliopisto
4. Työtilanne? Valitse vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten nykyistä tilannettasi.
  - Kokoaikatyö
  - Osa-aikatyö
  - Opiskelija
  - Työtön
  - Yrittäjä
  - Muu, mikä?
5. Bruttotulot vuodessa?
  - 0–10 000
  - 10 000–20 000
  - 20 000–30 000
  - 30 000–40 000
  - 40 000–enemmän

Osio 2/4

6. Kuinka hyvänä pidät taloustaitojasi?
1 = Erittäin huonona – 5 = Erittäin hyvänä
7. Kuinka riittävän talouskasvatuksen koet saaneesi koulusta?
1 = Erittäin huonon – 5 = Erittäin hyvän
8. Kuinka riittävän talouskasvatuksen koet saaneesi vanhemmiltasi?
1 = Erittäin huonon – 5 = Erittäin hyvän

9. Teetkö säännöllisesti laskelmia tuloista ja menoista?
- Kyllä
  - En
10. Onko sinulla käytössä jokin seuraavista budjeteista?
- Viikkobudjetti
  - Kuukausibudjetti
  - Vuosibudjetti
  - Ei ole budjettia
11. Kuinka usein teet heräte- tai impulssiostoksia?
- 1 = En koskaan – 5 = Usein
12. Kuinka varmaksi tunnet olosi, kun teet taloudellisia päätöksiä, kuten sijoittamista tai lainan ottamista?
- 1 = Erittäin epävarmaksi – 5 = Erittäin varmaksi

Osio 3/4

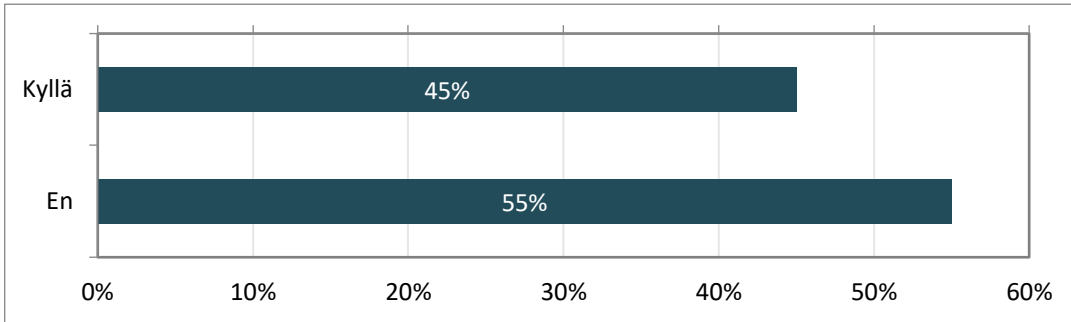
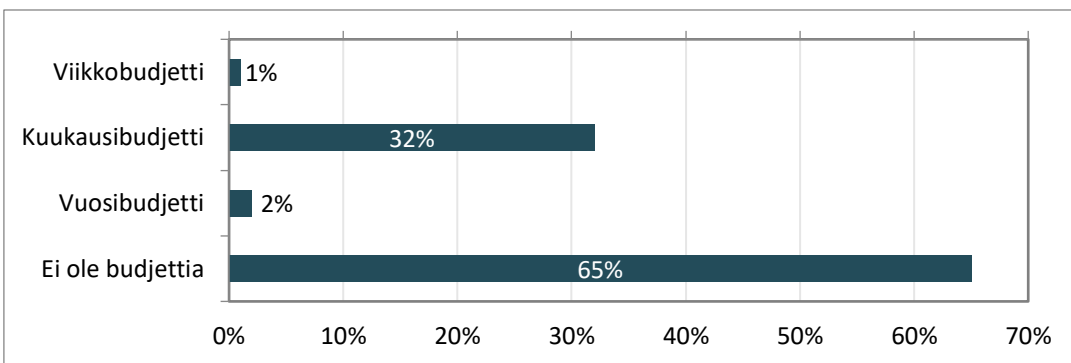
13. Kuinka hyvin tiedostat ostamiesi tuotteiden ympäristövaikutukset?
- 1 = Erittäin huonosti – 5 = Erittäin hyvin
14. Kuinka paljon kestävä kehitys vaikuttaa ostopäätökseesi?
- 1 = Erittäin vähän – 5 = Erittäin paljon
15. Kuinka paljon olisit valmis maksamaan enemmän kestävämpien tuotteiden tuotteista?
- 1 = Erittäin vähän – 5 = Erittäin paljon
16. Kuinka valmis olisit luopumaan jostakin mukavuudesta ostaaksesi ympäristöystävällisiä tuotteita?
- 1 = En lainkaan – 5 = Erittäin valmis
17. Kuinka paljon sosiaalinen media vaikuttaa sinun kuluttajakäyttäytymiseesi?
- 1 = Erittäin vähän – 5 = Erittäin paljon
18. Kuinka usein ostat kestävästi tuotettuja tuotteita?
- 1 = Erittäin harvoin – 5 = Erittäin usein
19. Kuinka paljon olet tehnyt muutoksia arkielämän rutiineihin (esimerkiksi julkisen liikenteen käyttö tai energiakulutuksen vähentäminen) säästääkseen rahaa ja samalla tukeaksesi kestävä kehitystä?
- 1 = En lainkaan – 5 = Erittäin paljon

Osio 4/4

20. Jos laittaisit 100 euroa säästötilille, ja vuosikorko olisi 2 %. Kuinka paljon rahaa tilillä olisi viiden vuoden kuluttua, jos et tekisi nostoja?
- Yli 102**
  - Tarkalleen 102
  - Alle 102
  - En tiedä
21. Säästötililläsi korko on 1 % vuodessa ja inflaatio on 2 % vuodessa. Kuinka paljon ostovoimaa rahallasi olisi vuoden kuluttua?
- Enemmän kuin tänään
  - Täsmälleen saman verran
  - Vähemmän kuin tänään**
  - En osaa sanoa
22. Onko seuraava väittämä totta vai epätosi: "Yhden osakkeen ostaminen on yleensä turvallisempi sijoitus kuin sijoittaminen osakerahastoon."
- a. Totta
  - b. Epätosi**
  - c. En tiedä

Liite 2. Taulukko vastaajien prosenttiosuuksien jakautumisesta

	1	2	3	4	5	
Kysymys 6						
Erittäin huonona	1 %	11 %	29 %	48 %	11 %	Erittäin hyvin
Kysymys 7						
Erittäin huonon	12 %	48 %	28 %	10 %	2 %	Erittäin hyvän
Kysymys 8						
Erittäin huonon	1 %	15 %	31 %	39 %	13 %	Erittäin hyvän
Kysymys 11						
En koskaan	7 %	33 %	32 %	22 %	6 %	Usein
Kysymys 12						
Erittäin epävarmaksi	10 %	14 %	29 %	36 %	11 %	Erittäin varmaksi
Kysymys 13						
Erittäin huonosti	7 %	23 %	30 %	33 %	7 %	Erittäin hyvin
Kysymys 14						
Erittäin vähän	10 %	20 %	32 %	30 %	8 %	Erittäin paljon
Kysymys 15						
Erittäin vähän	9 %	22 %	40 %	28 %	1 %	Erittäin paljon
Kysymys 16						
En lainkaan	11 %	24 %	32 %	25 %	8 %	Erittäin valmis
Kysymys 17						
Erittäin vähän	15 %	19 %	27 %	26 %	13 %	Erittäin paljon
Kysymys 18						
Erittäin harvoin	2 %	21 %	47 %	27 %	3 %	Erittäin usein
Kysymys 19						
En lainkaan	8 %	26 %	23 %	33 %	10 %	Erittäin paljon

Liite 3. Kuvio vastaajien säännöllisten tulojen ja menojen laskemisesta**Liite 4. Kuvio vastaajien käytössä olevista budjeteista****Liite 5. Kuvio oikeiden vastausten määrästä kaikista "Big Three"****-kysymyksistä**